

Nr 146

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat; given Stockholms slott den 28 mars 1958.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t skall få befogenhet att vid genomförande av den år 1957 beslutade allmänna reformen av pastoratsindelningen tillsätta varje ledig kyrkoherde- eller komministertjänst genom förflyttning av kyrkoherde eller komminister, vars tjänst blir indragen. Sådan tillsättning skall icke medräknas vid tillämpning av den för pastoratet bestämda växlingen mellan tillsättning efter val och s. k. tredjegångstillsättning. Kyrkoherdetjänst skall få tillsättas genom förflyttning till tjänsten av komminister endast om synnerliga skäl föreligger.

Lagen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1960.

Förslag
till
Lag
med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga
tjänster vid nyindelning av riket i pastorat

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För att möjliggöra en allmän omreglering av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket skall, utan hinder av vad lagen om prästval innehåller häremot stridande, gälla vad nedan stadgas.

2 §.

Varje kyrkoherde- eller komministertjänst, som vid omregleringens genomförande är ledig, må tillsättas utan val genom att Konungen till tjänsten förflyttar kyrkoherde eller komminister, vars tjänst indrages.

Tillsättes tjänst enligt vad nu sagts, skall tillsättningen ej medräknas vid tillämpning av den ordning som för pastoratet är bestämd i fråga om växlingen mellan tillsättning efter val och tillsättning utan val.

3 §.

När kyrkoherde- eller komministertjänst efter omregleringens genomförande skall tillsättas utan val, må till tjänsten förflyttas även kyrkoherde eller komminister, vars tjänst vid omregleringen indragits utan att han erhållit annan dylik tjänst.

4 §.

Komminister må ej med stöd av 2 eller 3 § förflyttas till kyrkoherdetjänst utan att synnerliga skäl äro därtill.

5 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, fråga om *lagstiftning om tillsättning av prästerliga tjänster i samband med pastoratsindelningsreformens genomförande* och anför därvid följande.

I. Inledning

Genom riksdagens bifall (skr. 1957: 388) till Kungl. Maj:ts proposition 1957: 153 har beslut fattats om genomförande av ny indelning och tjänsteorganisation för de territoriella pastoraten. Beslutet innehåller i första hand riktlinjer och normer för den nya indelningen och organisationen samt grunder för inplacering av kyrkoherde- och komministertjänster i lönegrad.

Däremot har genom 1957 års riksdagsbeslut ställning endast i begränsad mån tagits ifråga om sättet att lösa de organisatoriska problem av övergångsnatur, som är förbundna med reformen. Med lösningen av vissa spörsmål av sådan art ansågs nämligen böra anstå någon tid.

Ett av dessa spörsmål är frågan om behovet av tillfällig lagstiftning, som — med undanskjutande av eljest gällande regler för tillsättning av kyrkoherde- och komministertjänster — möjliggör en omplacering av präster, vilkas tjänster blir indragna vid indelningsreformen. Vid förberedandet av 1957 års proposition i indelningsfrågan ansågs att resultatet av det samtidigt pågående arbetet på en ny lag om prästval borde avvaktas, innan förslag om tillfällig lagstiftning förelades riksdagen.

Sedan den större lagstiftningsfrågan numera lösts genom utfärdandet av lagen om prästval den 25 oktober 1957 (nr 577), vilken träder i kraft den 1 juli 1958, anhåller jag att få till behandling upptaga berörda med pastoratsindelningsreformen sammanhängande lagstiftningsärende.

1957 års lag om prästval

Genom 1957 års lag om prästval har upphävts en lag av år 1934 i samma ämne. Den nya lagen är grundad på ett förslag av 1950 års prästvalskommitté.¹

Såvitt i detta sammanhang är av intresse innebär den nya lagen följande.

Tillsättning av kyrkoherde- eller komministertjänst skall i två fall av tre föregås av menighetsval. Den som därvid fått de flesta rösterna skall vid komministerval alltid utnämnas till tjänsten. Vid kyrkoherdeval gäller detsamma, såframt ej de röstberättigade kallat präst att uppföras på förslaget. I sistnämnda fall utnämner Kungl. Maj:t en av dem som stått under val.

Den hittillsvarande regeln att kyrkoherdetjänst var tredje gång den är ledig tillsättes av Kungl. Maj:t, som därvid är obunden av valutgången, har lagts till grund för regler om tredjegångstillsättning av kyrkoherdetjänst genom Kungl. Maj:t och av komministertjänst genom domkapitlet. I motsats mot tidigare regler om tredjegångstillsättning av kyrkoherdetjänst har nu stadgats att sådan tillsättning — av kyrkoherde- såväl som av komministertjänst — ej skall föregås av något val. I stället skall tillfälle beredas församlingskyrkoråden i pastoratet att yttra sig över de sökande.

Vid tredjegångstillsättning — men ej eljest — kan kyrkoherde- eller komministertjänst tillsättas genom att Kungl. Maj:t till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan ordinarie församlingsprästtjänst i samma eller högre tjänstegrad. Tillsättning genom förflyttning får emellertid tillgripas endast om åtgärden påkallas av att annan tjänst indrages eller eljest synnerliga skäl att förflytta präst föreligger. Även vid förflyttning skall tillfälle beredas församlingskyrkoråden att yttra sig angående präst, om vars utnämning till den lediga tjänsten är fråga. Bestämmelserna om tillsättning av tjänst genom förflyttning återspeglar i stort sett prästlönereglementets regler om prästs förflyttningsskyldighet och saknar motsvarighet i 1934 års prästvalslag.

Hittills gällande bestämmelser om rätt i vissa fall för präst att utom förslag söka kyrkoherdetjänst direkt hos Kungl. Maj:t har ej upptagits i den nya lagen. Genom denna upphäves vidare det s. k. stiftsbandet, d. v. s. de regler som för flertalet fall inskränkt prästs ansökningsrätt till att avse tjänst inom det stift han tillhör. Såsom enda rest härav kvarstår en principiell bundenhet för präst till ett och samma stift under hans första fem år som präst.

Riksdagsbeslutet om reform av pastoratsindelningen

Syftet med den beslutade reformen av pastoratsindelningen och tjänsteorganisationen i pastoraten angavs i propositionen 1957:153 främst vara

¹ Ang. denna kommitté och här åsyftade betänkande, se prop. 1957:152 s. 14 och 15.

att verkställa en lämpligare fördelning av det nuvarande totala antalet prästtjänster. I propositionen redogjordes för ett av pastoratsindelningssakkunniga uppgjort utkast till ny indelning och organisation liksom för ett härefter inom ecklesiastikdepartementet uppgjort nytt utkast härtill. I intetdera utkastet hade pastoraten i Stockholm medtagits. Antalet befattningshavare i de olika tjänstekategorierna enligt organisationen i oktober 1952 och enligt de nämnda utkasterna redovisades i följande sammanställning.

	Kyrkoherdar	Komministrar	Kyrkoadjunkter	Summa
Organisationen i oktober 1952	1 338	855	348	2 541
Sakkunnigas utkast	1 145	848	547	2 540
Departementsutkastet	1 166	852	523	2 541

Enligt beslutet skall kyrkoherdetjänsterna liksom hittills vara placerade i lönegraderna Ao 26, 24, 23 och 21. Komministertjänsterna, vilka för närvarande är placerade i lönegraderna Ao 22, 21, 20 och 19, skall framdeles placeras i Ao 22 och 20. I propositionen 1957: 153 (s. 64) anmärktes att fördelningen på lönegrader av de i departementsutkastet upptagna tjänsterna i stort motsvarade fördelningen i de sakkunnigas utkast till indelning och organisation. Enligt sistnämnda utkast, vari såsom nämnts pastoraten i Stockholm ej medtagits, skulle resultatet av lönegradsinplaceringen bli detta.

Tjänst	Kyrkoherdar Ao					Komministrar Ao					Kyrkoadjunkter	Samtliga tjänster
Lönegrad	26	24	23	21	S:a	22	21	20	19	S:a	Ae 19	Summa
Nuvarande ..	169	221	747	201	1 338	99	181	315	260	855	348	2 541
Utkastet	162	272	689	22	1 145	298	—	350	—	848	547	2 540

Enligt riksdagsbeslutet år 1957 skall pastoratsindelningssakkunnigas utkast till indelning och organisation liksom hittills vara placerade i lönegraderna Ao 26, 24, 23 och 21. Komministertjänsterna, vilka för närvarande är placerade i lönegraderna Ao 22, 21, 20 och 19, skall framdeles placeras i Ao 22 och 20. I propositionen 1957: 153 (s. 64) anmärktes att fördelningen på lönegrader av de i departementsutkastet upptagna tjänsterna i stort motsvarade fördelningen i de sakkunnigas utkast till indelning och organisation. Enligt sistnämnda utkast, vari såsom nämnts pastoraten i Stockholm ej medtagits, skulle resultatet av lönegradsinplaceringen bli detta.

Enligt riksdagsbeslutet år 1957 skall pastoratsindelningssakkunnigas utkast till indelning och organisation liksom hittills vara placerade i lönegraderna Ao 26, 24, 23 och 21. Komministertjänsterna, vilka för närvarande är placerade i lönegraderna Ao 22, 21, 20 och 19, skall framdeles placeras i Ao 22 och 20. I propositionen 1957: 153 (s. 64) anmärktes att fördelningen på lönegrader av de i departementsutkastet upptagna tjänsterna i stort motsvarade fördelningen i de sakkunnigas utkast till indelning och organisation. Enligt sistnämnda utkast, vari såsom nämnts pastoraten i Stockholm ej medtagits, skulle resultatet av lönegradsinplaceringen bli detta.

Om de vid reformen nödvändiga övergångsarrangemangarna anmärkte departementschefen i 1957 års proposition till en början, att det syntes vara av värde såväl för prästerskapet och församlingarna som för de myndig-

heter, vilka skulle förbereda reformen, att huvuddragen av dessa anordningar då fixerades. På grundval av ett särskilt betänkande — i det följande omnämnt som delbetänkandet — av 1950 års prästvalskommitté¹ framlades därför vissa förslag angående *vakantsättning* av tjänster, *förflyttning* av präster, *förtidspensionering* och inrättande av *övergångsbefattningar*. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 175) över propositionen förklarade statsutskottet sig icke ha något att invända mot vad departementschefen härutinnan anfört och föreslagit.

Här torde i korthet få erinras om innehållet i de ställningstaganden, som år 1957 sålunda gjordes i fråga om övergångsanordningar. (Sidhänvisningarna avse prop. 1957: 153.)

Vakantsättning (s. 47—50). I fråga om vakantsättning av lediga församlingsprästtjänster anförde departementschefen i propositionen 1957: 153 följande.

Sedan sommaren 1951 har sådana ledigblivna kyrkoherde- och komministertjänster vakantsatts, vilkas bibehållande vid indelningsreformen syntos osannolikt. Härmed har man velat begränsa antalet fall, då man för reformens genomförande måste utkräva förflyttningsskyldighet. Den 25 mars 1957 var 119 kyrkoherde- och 77 komministertjänster vakantsatta. Givetvis bör vakantsättandet tills vidare fortgå efter samma principer. Vid tidpunkten för indelningsreformens genomförande torde härigenom 150—200 kyrkoherdetjänster vara vakantsatta. För komministertjänsternas del är en motsvarande beräkning svårare att göra men det kan antagas att med nuvarande principer för vakantsättningen antalet vakantsatta komministertjänster kommer att uppgå till åtminstone 100. Emellertid kan man kanske icke stanna härvid. Under någon tid före reformens ikraftträdande måste man möjligen genom en mera omfattande vakantsättning säkerställa tillgången på lediga tjänster, varå kan placeras präster, vilkas tjänster blir indragna. Jag anser det dock icke säkert att en i princip allmän vakantsättning av de tjänster, som blir lediga under åren närmast före reformens ikraftträdande behöver göras helt undantagslös. Skäl kan sålunda anföras för att undantaga kyrkoherdetjänster i stora pastorat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva om och när en mera allmän vakantsättning bör ske och vilken omfattning som då bör givas åt densamma. För egen del vill jag dock nu säga, att en dylik åtgärd ej bör tillgripas tidigare än som är absolut nödvändigt.

Departementschefen berörde härefter frågan om de prästers ställning vid reformens genomförande, som en längre tid uppehållit vakantsatta tjänster, och anförde därvid.

Några domkapitel och Svenska prästförbundet har ansett, att de präster — särskilt extra ordinarie präster — som vid reformens genomförande under en följd av år tjänstgjort som vakansvikarier å ordinarie tjänster, vilka blir indragna, kommer i en så olycklig situation, att särskilda befordringsförmåner, bör beredas dem. Jag är medveten om att dessa präster, om ej särskilda åtgärder vidtages, kan bli försatta i en ogynnsam belägenhet.

¹ Ang. detta betänkande se prop. 1957: 153 s. 4.

Detta problem kan emellertid lösas först i samband med spørsmålet om vilka tidsbegränsande avvikelser från den allmänna prästvalslagstiftningen som indelningsreformens genomförande i övrigt kräver. I förevarande sammanhang vill jag inskränka mig till att påpeka att nyssnämnda meningsyttringar utgår från de synnerligen små möjligheter som nuvarande prästvalslagstiftning ger att vinna en ordinarie tjänst utom valförfarandet. Vid ett godtagande av de förslag om införande av tredjegangstillsättning av kyrkoherde- och komministertjänster utan föregånget val, som jag tidigare denna dag vid anmälan av frågan om en reform av prästvalslagstiftningen m. m. utvecklat, förändras problemställningen i en icke alldeles oväsentlig grad.

Såsom nämnt lämnade riksdagen dessa uttalanden utan erinran.

Förflyttning (s. 50—52). Då vid reformen en kyrkoherde- eller komministertjänst, som är besatt med ordinarie innehavare, indrages, är — framhöll departementschefen — förflyttning av prästen till annan ordinarie prästtjänst som regel den naturligaste åtgärden. Förutsättningarna för en förflyttning borde därför undersökas innan någon annan lösning övervägdes, såsom förtidspensionering eller prästens överförande till övergångsbefattning. På sätt prästvalskommittén föreslagit borde genom en strängt tidsbegränsad lagstiftning möjlighet ges åt Kungl. Maj:t att genom förflyttning tillsätta alla ordinarie församlingsprästtjänster, som vore lediga vid tiden för indelningsreformen.

Prästvalskommitténs förslag till tillfällig lagstiftning om förflyttning — såsom nämnt framlagt i ett delbetänkande år 1954 — är utformat som en undantagslagstiftning i förhållande till 1934 års lag om tillsättning av prästerliga tjänster. Departementschefen framhöll att, därest det riksdagen samtidigt med pastoratsindelningspropositionen förelagda förslaget till ny lag om prästval bleve antaget, finge kommitténs förslag till undantagsregler anpassas efter de sålunda ändrade förutsättningarna.

Förtidspensionering (s. 52—54). I en omfattning som — med hänsyn bland annat till rådande prästbrist — bör bliva strängt begränsad skall rätt att avgå med förtidspension kunna medges präst. Eljest gällande förutsättningar för sådan avgång skall därvid kunna i viss mån efterges.

Övergångsbefattningar (s. 54—62). Efter mönster av de övergångsstaten, som inom den civila statsförvaltningen tillskapats vid vittgående organisationsreformer, skall i mån av behov inrättas »övergångsbefattningar» för präster, vilkas tjänster indrages vid reformen och som icke förflyttas till annan ordinarie församlingsprästtjänst. Präst, som överföres till övergångsbefattning, skall vara skyldig att uppehålla i prästlönereglementet avsedd tjänst liksom att låta sig utnämnas till innehavare av ordinarie sådan tjänst. Därest kyrkoherde eller komminister, som är försedd med tjänstebostad, överföres till övergångsbefattning och på grund av särskilda skäl förordnas att på samma ort uppehålla kyrkoadjunkts-tjänst, skall domkapitlet äga besluta att han skall få som tjänstebostad

behålla denna bostad så länge han uppehåller kyrkoadjunktstjänsten. Den närmare författningsregleringen av övergångsbefattningarna, vilken reglering påkallar ändringar i kyrkofondslagen och prästlönekostnadslagen, skall anstå till tidpunkt närmare reformens ikraftträdande.

Angivna regler för prästerliga övergångsbefattningar överensstämmer med vad prästvalskommittén föreslagit i fråga om »prästerliga disponibilitetsbefattningar». Skillnaden mellan sagda konstruktioner är att kommittén avsett att sistnämnda befattningar tillika skulle fullgöra funktionen av avgångsstat för präster som befanns på grund av personlig läggning icke lämpligen kunna bibehållas vid innehavet av ordinarie församlingsprästtjänst.

II. Tillfällig lagstiftning om tillsättning av tjänst genom förflyttning

Prästvalskommittén

Prästvalskommittén anför i sitt år 1954 avgivna delbetänkande att innan statsmakterna tagit ställning till grunderna för indelningsreformen låter det sig icke göra att med någon säkerhet beräkna det blivande behovet att förflytta präster. Detta kommer, tillägger kommittén, att påverkas även av den utsträckning, vari andra tänkbara anordningar än förflyttning kommer till användning, såsom förtidspensionering eller överförande av präster till de av kommittén föreslagna disponibilitetsbefattningarna. Kommittén säger sig som en säkerhetsåtgärd ha räknat med att förflyttningsfallen blir så många, att genom en tillfällig lagstiftning måste göras ett i princip avsevärt ingrepp i menighetsvalets ställning som den normala formen för tjänstetillsättning.

Den tillfälliga lagstiftning, som kommittén sålunda funnit erforderlig, har kommittén utformat i ett *förslag till lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster i samband med nyindelning av riket i pastorat*. Förslaget, vilket såsom redan nämnts utgör en undantagslagstiftning i förhållande till 1934 års prästvalslag, torde få såsom *bilaga* fogas vid protokollet i detta ärende

Vid behandling av frågan, vilka ordinarie tjänster som genom den tillfälliga lagstiftningen bör ställas till förfogande för placandet av präster, vilkas tjänster blir indragna, framhåller kommittén, att flera begränsningar i och för sig är möjliga beträffande kyrkoherdetjänster. Av flera skäl anser kommittén, att det dock icke kan komma i fråga att vid indelningsreformen ledig kyrkoherdetjänst skall få tillsättas genom förflyttning av präst, endast så framt tjänsten eljest skolats tillsättas genom s. k. tredje-gångstillsättning. Med en sådan inskränkning skulle det antal kyrkoherde-

tjänster, som stode till buds för tillsättande genom förflyttning, bliva så reducerat, att ett mycket stort antal kyrkoherdar finge förflyttas till komministertjänster. Kommittén föreslår, att vid indelningsreformen ledig kyrkoherdetjänst får tillsättas genom förflyttning oavsett ledighetens karaktär.

Kommittén diskuterar, huruvida från tillsättning genom förflyttning i samband med indelningsreformen bör undantagas kyrkoherdetjänst i pastorat, vari efter reformens ikraftträdande endast skall finnas en ordinarie präst, och anför härom.

En dylik regel kan motiveras med att förlusten av rätten att välja präst bör kännas hårdare för ett pastorat som blott har en ordinarie präst än för pastorat med flera sådana präster. Begränsningen skulle dock icke oväsentligt minska antalet för tillsättning genom förflyttning disponibla kyrkoherdetjänster. En invändning av mera principiell natur kan också göras mot regeln. Förflyttningsfrågorna måste lösas under största möjliga hänsynstagande till såväl församlingarnas som prästernas intressen och befogade önskemål. För en kyrkoherde i ett enprästpastorat kan det vara ett önskemål att vid förflyttning bliva placerad i ett pastorat av denna art. Men också en församling kan i särskilda fall tänkas bliva väl tillgodosedd, om dess enda ordinarie prästtjänst besättes genom ditflyttning av en präst, som tidigare tjänstgjort under likartade förhållanden. Över huvud taget synes det böra fasthållas att förutsättningarna för en smidig och friktionsfri lösning av förflyttningsfallen blir bättre ju flera alternativ som står till vederbörandes förfogande.

I överensstämmelse med vad kommittén sålunda anført har kommittén i sitt författningsförslag icke upptagit någon undantagsbestämmelse för nu ifrågavarande pastorat. Kommittén uttalar dock såsom sin mening, att kyrkoherdetjänsten i pastorat med endast en ordinarie tjänst icke bör mot församlingens önskan tillsättas genom förflyttning, därest de präster, som ifrågakommer därtill, kan utan olägenhet placeras å andra tjänster.

I fråga om komministertjänster har kommittén ansett anledning saknas att diskutera någon begränsning i möjligheten att tillsätta dem genom förflyttning.

Vad slutligen beträffar domprosttjänster och ordinarie amiralitetsprästtjänster har kommittén icke ansett erforderligt att öppna möjlighet att i samband med indelningsreformen tillsätta ledig sådan tjänst genom förflyttning.

Vid övervägande av *giltighetstiden* för de befogenheter att tillsätta tjänst genom förflyttning, som skall ges åt Kungl. Maj:t, anför kommittén att det självfallet vore ur många synpunkter bäst om samtliga förflyttningsfrågor kunde definitivt lösas i god tid före indelningsreformens ikraftträdande. Kommittén har dock icke vågat räkna med såsom säkert att så kan ske. Därest annan lämplig tjänst ej omedelbart står att finna för övertalig präst, kan det enligt kommittén bliva nödvändigt att tillfälligt överföra honom till »disponibilitetsbefattning», d. v. s. enligt

1957 års riksdagsbeslut till prästerlig övergångsbefattning. För att underlätta återplacerandet av dylik präst på ordinarie tjänst föreslår kommittén, att Kungl. Maj:ts tillfälliga befogenheter att tillsätta prästerlig tjänst genom förflyttning skall bestå även under det första året efter ikraftträdandet av den nya indelningen och tjänsteorganisationen samt att befogenheterna under detta år skall avse även tillsättning av tjänst genom utnämning av kyrkoherde eller komminister, som vid reformens ikraftträdande överförts till »disponibilitetsbefattning».

Med denna utsträckning av giltighetstiden för den tillfälliga lagstiftningen har kommittén velat tillgodose även ett annat syfte. Härom anför kommittén i huvudsak följande.

På tillskyndan av kommittén infördes i 46 § prästlönereglementet ett stadgande, varigenom präst, å vilken reglementet vinner tillämpning, blir underkastad sådana bestämmelser om tvångsförordnande att uppehålla annan tjänst, som framdeles kan utfärdas. Syftet med denna bestämmelse, för vars närmare motivering må hänvisas till propositionen 1951: 156 s. 123, var att skapa anställningsrättsliga förutsättningar för att genom vikariatsförordnande utrona lämpligheten av en ifrågasatt förflyttning av präst. Under försöksförflyttning jämlikt berörda stadgande kommer prästen alltjämt att inneha sin tidigare tjänst. Nu föreslår kommittén emellertid att präst, vars tjänst indrages vid indelningsreformen, skall kunna överföras till disponibilitetsbefattning med tjänstgöringsskyldighet. Undantagsvis kan fall inträffa, då annan tjänst för övertalig präst väl står till buds vid reformens ikraftträdande men det med hänsyn till församlingens struktur, tjänstgöringens art eller personliga omständigheter framstår som önskvärt att slutlig ställning i förflyttningsfrågan ej tages, förrän prästen haft tillfälle att tjänstgöra någon tid i församlingen. Genom disponibilitetsinstitutet och den utsträckta giltighetstiden av de föreslagna bestämmelserna i 1 § andra stycket möjliggöres i sistberörda fall en försöksanordning motsvarande de tidigare nämnda vikariatsförordnandena.

I förflyttningsinstitutets natur kan sägas ligga, framhåller kommittén, att tjänsteman, som av organisatoriska skäl förflyttas, såvitt möjligt bör erhålla en med hänsyn till arbetsförhållanden och avlöningsvillkor jämförlig tjänst. I tillämpningen bör därför gränsen mellan förflyttning och befordran hållas klar. Kommittén har dock icke ansett sig böra föreslå någon allmän författningsbestämmelse av innehåll, att tjänst icke må tillsättas genom förflyttning av präst, för vilken åtgärden skulle innebära en befordran. I särskilda fall anser kommittén nämligen en förflyttning icke böra hindras därav att den för prästen medför viss löneförbättring. Däremot föreslår kommittén en uttrycklig bestämmelse om att kyrkoherdetjänst ej må tillsättas genom förflyttning av komminister.

Kommitténs synpunkter och förslag beträffande förflyttningens ärendenas handläggning präglas självfallet i viss mån av att delbetänkandet utarbetats före tillkomsten av 1957 års lag om prästval.

Vid indelningsreformens genomförande bör enligt prästvalskommittén samtliga beslut om tjänsts tillsättande genom förflyttning meddelas av Kungl. Maj:t utan föregånget val. Det samtidiga förflyttandet av ett stort antal präster kan, anför kommittén, erbjuda så komplicerade problem, att det måste anses uteslutet att dessas lösande skulle få ytterligare försvåras genom regelrätta valförrättningar.

Beträffande sättet för förflyttningsärendenas beredning har kommittén anfört ytterligare följande.

De präster, vilka måste förflyttas, tillkännagiver hos domkapitlet till vilka lediga tjänster de i första hand vill komma i fråga. Denna anmälan torde ofta lämpligen böra föregås av en kontakt mellan vederbörande präst och biskopen. Domkapitlet lämnar härefter kyrkorådet tillfälle att yttra sig i ärendet. Härvid tillhandahålles kyrkorådet uppgifter om de präster, som önskat förflyttning till pastoratet eller som domkapitlet av annan anledning anser sig kunna komma att föreslå till tjänsten. Såvitt möjligt bör biskopen vid sammankomst med kyrkorådets ledamöter informera dessa om de lösningar, som för domkapitlet vid föreberedande överläggningar synts lämpliga och skälen härför. Är biskopen förhindrad bör denna information efter domkapitlets uppdrag lämnas av annan lämplig person, som av domkapitlet härtill utsetts, t. ex. domkapitelsledamot eller stiftssekreteraren. Huruvida ifrågasvarande sammankomst bör hållas med pastoratets olika församlingskyrkoråd gemensamt eller vart för sig synes böra bero på förhållanden och uttalade önskemål i det särskilda fallet. Enligt kommitténs mening bör en tillfredsställande lösning av förflyttningsfrågorna i allmänhet kunna garanteras genom samråd dels mellan de övertaliga prästerna och biskopen och dels mellan den sistnämnde och kyrkoråden.

Där — i anledning av brist i visst stift på lediga tjänster eller på grund av prästs önskemål — förflyttning av präst till tjänst i annat stift ifrågakommer, bör frågan härom beredas genom samråd mellan biskoparna i de båda stiftet.

Prästvalskommittén har ansett att nuvarande bestämmelser om ersättning för tjänsteresa i allmänhet torde utesluta att präst gives möjlighet att på bekostnad av allmänna medel besöka ort, vartill han ifrågasättes skola bliva förflyttad. Härom har kommittén anfört i huvudsak följande.

För en präst, som står inför nödvändigheten att låta sig förflytta till tjänst å annan ort, kan det stundom vara svårt att taga ställning till framkomna förslag till sådan tjänst. I vart fall kan detta gälla om den för honom ifrågasatta tjänsten är belägen i en trakt, varmed han är helt obekant. En gynnsam lösning av förflyttningsärendena bör emellertid i vissa fall kunna verksamt främjas, om prästen har tillfälle att besöka orten. Enligt kommitténs mening kan även starka billighetsskäl åberopas för att möjlighet öppnas för domkapitlet att i särskilda fall medgiva präst att företaga dylik resa med åtnjutande av ersättning enligt allmänna reselementet samt, i mån av behov, tjänstledighet med oavkortad lön. Kommittén förstår, att betänkligheter kan anföras mot införande av en dylik rätt med hänsyn till att önskemål om enahanda förmån kunde kom-

ma att framföras av andra grupper av tjänstemän. Dylika betänkligheter synes dock väga mindre tungt. Inom vissa statliga förvaltningsområden torde nämligen finnas förhållandevis större möjligheter för vederbörande myndighet att i motsvarande fall uppdraga åt tjänstemannen att företaga tjänsteresa till en ifrågasatt ny tjänstgöringsort. Och vidare utgör en tvångsförflyttning för församlingsprästerna med hänsyn till såväl det prästerliga arbetets karaktär som den regelmässiga skyldigheten för landsbygdspräster att bebo en tjänstebostad en i särskild grad ingripande åtgärd. Även ett församlingsintresse kan tillgodoses genom att en kontaktmöjlighet sålunda öppnas.

Under återopande av det anförda har prästvalskommittén förordat, att bestämmelser i angivet syfte utfärdas.¹ Kommittén har därvid förutsatt att bestämmelserna och dessas tillämpning göres rätt restriktiva. Resa på allmän bekostnad bör sålunda icke ifrågakomma, där förflyttning överväges till pastorat, vari prästen tidigare tjänstgjort eller med vilket han annorledes förvärvat personlig förtrogenhet.

Kostnaderna för resa av nu ifrågavarande slag torde, uttalar kommittén, böra bestridas ur kyrkofonden.

Utöver de redan berörda stadgandena om ordningen vid tillsättning av tjänst genom förflyttning innehåller kommitténs författningsförslag några bestämmelser som avse förhållanden, vilka numera reglerats genom den nya lagen om prästval. Sålunda har kommittén i 2 § upptagit en bestämmelse till förhindrande att ledig tjänst tillgripes för placering av präst som måste förflyttas, oaktat att ordinarie tillsättningsförfarande påbörjats genom att tjänsten förklarats till ansökan ledig. Vidare har kommittén i 4 § föreslagit att det ovillkorliga hindret i 6 § 2 mom. av 1934 års prästvals lag för kyrkoherde att på grund av egen ansökan erhålla annan församlingsprästtjänst innan han under minst fem år innehaft den tjänst, vartill han senast blev befördrad, icke skulle äga tillämpning å kyrkoherde, som innehar tjänst i följd av förflyttning. — Slutligen må anmärkas, att kommitténs förslag innebär, att prästerlig tjänst skall kunna tillsättas även genom förflyttning av präst från annat stift.

Såsom nämnt föreslår kommittén, att alla vid reformen lediga kyrkoherde- och komministertjänster skall vara tillgängliga för tillsättning genom förflyttning. Förhållandet mellan sådan tillsättning och institutet tredjegångstillsättning av kyrkoherdetjänst har i 7 § första stycket av lagförslaget reglerats på det sättet, att tjänstetillsättning genom förflyttning av präst i samband med indelningsreformen ej skall medräknas vid tillämpningen av den för ifrågavarande pastorat bestämda turordningen mellan tredjegångstillsättningar och andra tillsättningar. Kommittén anför.

Denna regel kan sägas innebära, att förflyttningstillsättningarna av kyrkoherdetjänster vid indelningsreformen i princip kommer att till en

¹ En av kommitténs ledamöter, kanslirådet Brolin, har icke biträtt nu ifrågavarande förslag.

tredjedel konsumera tredjegångsledigheter och till två tredjedelar andra ledighetstillfällen. Regeln synes kommittén lämplig såväl med hänsyn till det jämförelsevis stora behov av tillsättning genom förflyttning, vilket indelningsreformen får antagas medföra, som av det skälet, att härmed icke föregripes den kommande prövningen av motsvarande spörsmål vid prästvalslagens revision.

Slutligen har kommittén i sitt lagförslag i 5 och 6 §§ samt 7 § andra stycket upptagit regler om särskild förmån i befordringshänseende för kyrkoherde som vid indelningsreformen förflyttas till komministertjänst. Om den allmänna skäligheten i en anordning i detta syfte anför kommittén.

Det lär icke kunna bestridas att en tvångsförflyttning från kyrkoherdetjänst till komministratur — vare sig denna gjordes i form av förflyttning i teknisk bemärkelse eller genom att prästen överfördes såsom kyrkoherde å disponibilitetsbefattning med tjänstgöringsskyldighet som komminister — för åtskilliga präster komme att te sig som en avsevärd försämring av tjänsteställning och arbetsförhållanden, även om de medgäves behålla kyrkoherdetitel och tidigare lön. En självständighet i arbetet ginge förlorad. Ett antal av dessa präster måste då antagas eftersträva att snarast möjligt erhålla ny kyrkoherdetjänst. Nuvarande regler för tillsättning av kyrkoherdetjänster lämnar dock icke några garantier för att en dylik strävan skulle krönas med framgång. Såvitt nu kan bedömas torde de ändringar i prästvalslagen, som prästvalskommittén kommer att förorda, icke komma att medföra någon avgörande ändring härutinnan. Skäl synes därför föreligga att överväga, huruvida under en övergångstid menighetsvalets i regel avgörande inflytande på tillsättningen av kyrkoherdetjänster bör något inskränkas till förmån för nu ifrågavarande präster.

I fråga om utformningen av en befordringsförmån för dessa präster yttrar kommittén i huvudsak följande.

En anslutning till gällande bestämmelser i prästvalslagen skulle vinnas, om ifrågavarande präster tillerkändes en rätt att utom förslag hos Kungl. Maj:t söka lediga kyrkoherdetjänster. För att bliva av praktisk betydelse torde vara nödvändigt att denna förmån finge avse ej blott s. k. tredje-gångstillsättningar utan även övriga fall av ledighet. Mot en dylik anordning kunde möjligen invändas, att vetskapen om att extra ansökningsrätt föreläge för ett antal präster skulle minska intresset i pastoratet för val-förrättningen. Å andra sidan torde ansökningsrätten böra givas karaktär av en strängt tidsbegränsad övergångsanordning — giltig förslagsvis blott under tre år. Då syftet med regeln blott skulle vara att kompensera ifrågavarande präster för mistningen av kyrkoherdetjänst men ej att härutöver bereda dem någon förmån i befordringshänseende, skulle ansökningsrätten lämpligen inskränkas till kyrkoherdetjänst, som vore placerad i samma lönegrad som den kyrkoherdetjänst, vilken prästen dessförinnan innehaft, eller två lönegrader högre. Åtskilliga präster, som förordnats uppehålla eller förflyttats till komministratur med oförändrad stationeringsort, torde med här förordade bestämmelser få antagas föredraga att ej begagna sin extra ansökningsrätt. Utformad på nu angivet sätt synes anordningen ej behöva befaras under övergångstiden mera väsentligt rubba menighetsvalets ställning inom systemet för tillsättning av kyrkoherdetjänster.

I den föreslagna lagtexten har kommittén, såsom nämnt, i överensstämmelse härmed upptagit bestämmelser om en extra ansökningsrätt. Rätten att i denna ordning söka kyrkoherdetjänst har därvid angivits avse tjänst som ej är placerad mer än två lönegrader högre än den tjänst, varifrån prästen förflyttats; anledning föreligger, anför kommittén, uppenbarligen ej att utesluta präst från möjligheten att söka en tjänst med lägre lönegradsplacering än den kyrkoherdetjänst, som han tidigare innehaft. Av syftet med den föreslagna befordringsförmånen följer att denna skall konsumeras vid utnämning till kyrkoherde. Därav att förmånen konstruerats som en extra ansökningsrätt har kommittén ansett följa att den icke bör påverka den för vederbörande pastorat bestämda turordningen för tredjegångstillsättning och annan tillsättning.

Till undvikande av onödig tidsutdräkt vid tjänstetillsättningarna föreslår kommittén, att i administrativ ordning stadgas att den som vill med utnyttjande av nu ifrågavarande regler söka ledig tjänst, vilken skolat tillsättas genom domkapitlets fullmakt, har att till domkapitlet inom tiden för avgivande av besvär över valet — respektive i visst fall över frågodagsförrättningen — ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning.

Yttranden

Vid remissbehandlingen av kommitténs delbetänkande har detta i sin helhet tillstyrkts eller lämnats utan saklig erinran av *domkapitlen i Strängnäs och Karlstad, stiftsnämnderna i Linköping, Strängnäs, Karlstad, Luleå och Visby, länsstyrelserna i Värmlands och Västernorrlands län samt Svenska stadsförbundet*. I övriga remissyttranden har på särskilda punkter framförts erinringar. Liksom kommitténs förslag är också remissyttrandenas innehåll flerstädes bestämt av att betänkandet tillkommit före 1957 års lagstiftning om prästval.

Statskontoret uttalar följande allmänna synpunkt:

Ämbetsverket vill ej underlåta att uttrycka vissa farhågor för, att resultatet av reformen kan bli, att de ordinarie prästerna i stor utsträckning medgives rätt att stanna kvar i sina prästgårdar med bibehållen lön, vilket i realiteten skulle innebära att reformen i stor utsträckning uppskjutes och det allmänna tvingas betala högre löner till ett stort antal befattningshavare än vad organisationen efter reformens genomförande normalt skulle betinga. Det bör därför framstå som angeläget, att utformningen av reglerna sker på sådant sätt, att tillfredsställande möjligheter skapas för ett så snabbt genomförande av reformen som omständigheterna tillåter.

Riktigheten av uppfattningen, att indelningsreformens genomförande kräver att de normala formerna för tillsättning av ordinarie församlingsprästtjänster i vidsträckt omfattning tillfälligt undanskjutes, ifrågasättes endast av *domkapitlet i Uppsala*, som härom anför i huvudsak följande.

En ny indelning av pastoraten motses på många håll med en ganska stor oro, och det borde vara angeläget att söka göra verkningarna av indelningsändringen så litet störande som möjligt. Det borde därför icke kunna anses uteslutet att nu gällande föreskrifter om tillsättning av prästerliga tjänster så långt ske kan får äga tillämpning också när det gäller förflyttning av ordinarie präst, vars tjänst blir ändrad eller indragen genom nyregleringen. Det stora flertalet tjänster, som blir lediga och indrages eller förändras vid nyregleringen, kan väl förutsättas bli kända tämligen långt i förväg. Det skulle alltså kunna bli tillfälle för de prästmän, som på grund av nyregleringen måste flytta, att i vanlig ordning anmäla sig som sökande och ställas under val. Vid ett valförfarande skulle det stora flertalet tjänster på detta sätt kunna besättas med församlingens medverkan på ett mera tillfredsställande sätt än blott genom kyrkorådets yttrande över kandidater, som anmält sig vilja komma ifråga. De därefter återstående obesatta tjänsterna skulle då besättas genom förflyttning enligt kommitténs förslag.

Domkapitlet i Stockholm säger sig utgå från att prästvalskommitténs förslag ej avser prästerliga tjänster i Stockholm.

Domkapitlet i Västerås anser kyrkoherdetjänster i lönegrad Ca 31 (Ao 24) och däröver böra ledigförklaras och tillsättas i vanlig ordning och anför härom bland annat följande.

Det kan icke anses lämpligt och riktigt att innehavare av indragna kyrkoherdetjänster, vilka i regel torde vara 27-gradstjänster, skall erhålla en monopolställning även beträffande de högre kyrkoherdetjänsterna. Beaktas bör även att församlingarnas möjligheter att erhålla väl kvalificerade sökande under övergångstiden minskas i och med att de ansökningsberättigades krets inskränkes, något som relativt hårdare drabbar församlingarna med de högre kyrkoherdetjänsterna.

Domkapitlet i Luleå framhåller, att genom indelningsreformen torde komma att tillskapas ett antal nya kyrkoherdetjänster i Luleå stift. Tillsättandet av dessa genom förflyttning från andra stift av kyrkoherdar, vilkas tjänster blivit indragna, skulle med hänsyn till rådande prästbrist i Luleå stift i och för sig innebära ett värdefullt tillskott till stiftets prästkår. I stiftet finnes emellertid förhållandevis få kyrkoherdetjänster och komministrarnas befordringsutsikter vore därför mindre gynnsamma. Nya eller eljest lediga kyrkoherdetjänster i Luleå stift borde därför i största möjliga utsträckning tillsättas i vanlig ordning.

Prästvalskommitténs ståndpunkt att kyrkoherdetjänst i pastorat med endast en ordinarie tjänst icke bör mot församlingens önskan tillsättas genom förflyttning, därest detta kan undvikas, har *domkapitlet i Visby* ansett förtjänt att särskilt understrykas. *Domkapitlet i Lund* anför i anslutning till kommitténs rekommendation följande.

Om präst önskar förflyttning till visst pastorat, men kyrkorådet motsätter sig detta och förda förhandlingar med kyrkorådet visar sig resultatlösa, bör församlingens önskan respekteras, därest det är fråga om pastorat med allenast en ordinarie präst. Det synes rimligt att i ett fall sådant som detta låta församlingens synpunkt bli avgörande.

Kammarkollegiet kan icke ansluta sig till den av domkapitlet i Lund sålunda framförda meningen. Kollegiet åberopar häremot kommitténs uttalande att det är av vikt för vinnande av en smidig lösning av förflyttningsfallen att tillräckligt många förflyttningssalternativ står till förfogande.

Svenska prästförbundet gör följande allmänna deklaration om förflyttning av präster.

Att mot sin önskan förflyttas från en tjänst, som man en längre tid, kanske tjugo år eller ännu längre innehaft, vållar lidande, ty en prästs gärning är dock av personlig art. Att tvingas mottaga en tjänst, där man ej är välkommen, ökar bördans tyngd. För det kyrkliga livet är det icke gagneligt, att en präst, som nalkas sextioårsåldern, skall flyttas till nya och okända arbetsförhållanden. Han hinner aldrig bli förtrogen med sitt nya, åtskilligt större arbetsfält. Hans krafter måste fortare förslitas, vilket i en tid av hotande prästbrist icke kan vara förenligt med kyrkans intressen.

Förslaget att Kungl. Maj:t skall äga att med stöd av en tillfällig lagstiftning under någon tid efter indelningsreformens genomförande tillsätta kyrkoherde- och komministertjänster utan föregånget val med präst som överförts till disponibilitetsbefattning har icke mött någon erinran. *Statskontoret* anser dock att den av kommittén föreslagna tidsbegränsningen för denna befogenhet — ett år — bör slopas eller förlängas till tre år. Ämbetsverket föreställer sig att i annat fall svårigheter kan uppstå att placera de till disponibilitetsbefattningar — enligt statskontorets förslag övergångsstat — överförda befattningshavarna med resultat att dessa icke kunna i erforderlig omfattning utnyttjas. Även *kammarkollegiet* förordar att tiden utsträcker till tre år.

Förslaget att kyrkoherdetjänst ej skall få tillsättas genom förflyttning av komminister har allmänt lämnats utan erinran.

Den av prästvalskommittén föreslagna proceduren för förflyttningsärendenas behandling har godtagits av flertalet remissmyndigheter.

Domkapitlet i Lund gör följande allmänna uttalande, som möjligen åsyftar mer än det egentliga förflyttningsförfarandet.

Långt ifrån alltid torde en förflyttning komma att innebära ett åsidosättande av församlingens intresse. En präst kan komma att med glädje mottagas i den församling, dit han förflyttas. Det gäller att söka få fram ett förfarande vid dessa förflyttningar, som skapar förutsättningar för att minsta möjliga olägenhet beredes berörda församlingar och präster. Domkapitlet vill giva prästvalskommittén allt erkännande för de mångfaldiga variationsmöjligheter, som förslaget innebär, och som just syftar åt att på ett lyckligt sätt komma till rätta med de enskilda fallen.

Domkapitlet i Västerås anser att hela förflyttningsförfarandet bör kunna omhänderhavas av domkapiteln. Genom sin person- och lokalkännedom måste domkapiteln anses väl skickade att på bästa sätt handhava hela övergångsläget såväl med hänsyn till de berörda tjänst innehavarna som

med tanke på de olika tjänsternas särskilda behov. Ändringar i domkapitlens avgöranden kan vid förefallande behov påkallas besvärsvägen.

Även *domkapitlet i Göteborg* föreslår att domkapitlen skall äga beslutanderätt i dylika frågor och anför härom följande.

Ett förflyttningsförfarande är alltid en vanskelig sak, som kräver stor kännedom om de lokala förhållandena och möjlighet att direkt förhandla med såväl präster som församlingar. Det tycks uppenbart, att biskop och domkapitel har de bästa förutsättningarna att föra sådana underhandlingar och fatta sådana beslut. En centralisering för alla fall kan därför icke förordas. Där domkapitlet kan finna en lösning, som tillfredsställer såväl den präst, som måste förflyttas, och de församlingar, som skall mottaga honom, bör domkapitlet äga rätt att fastställa beslutet och utfärda fullmakt på tjänsten. Kan domkapitlet icke ena de berörda parterna, bör saken emellertid hänskjutas till Kungl. Maj:t, varvid domkapitlet bör upprätta förslag och avgiva förord såsom vid tredjegangstillsättning.

Svenska prästförbundet hyser betänkligheter mot förslaget, att kyrkoråden skall höras i förflyttningsärendena, och befarar att ovidkommande synpunkter härvid skall göra sig gällande. Förbundet anför vidare.

Om det likväl anses lämpligt med kyrkorådsyttranden, bör församlingskyrkoråden gemensamt avgiva ett yttrande för att så långt möjligt undvika dragkamp mellan församlingsintressena. Pastor loci, som är kyrkorådets ordförande, bör icke leda förhandlingarna vid det sammanträde, då förflyttningsfrågorna skall avhandlas och yttrande avgivas. Om biskopen icke kan fungera som ordförande vid detta sammanträde, bör domkapitlet giva sådant uppdrag åt annan präst med ställning motsvarande valförrättare.

Kammarkollegiet ansluter sig till prästförbundets uppfattning. Uppdraget att fungera som ordförande torde enligt kollegiet i allmänhet kunna anförtros vederbörande kontraktsprost.

Svenska landskommunernas förbund förordar, mot bakgrunden av kyrkomenighetens minskade inflytande på tillsättandet av prästerliga tjänster, att icke endast kyrkorådet utan även församlings beslutande organ beredes tillfälle att liksom berörda präster yttra sig angående tillsättning av tjänst.

Förslaget att präst under vissa betingelser skall äga företaga tjänstresa till ort, vartill han ifrågasättes bliva förflyttad, tillstyrkes uttryckligen av *domkapitlet i Stockholm*, *stiftsnämnden i Strängnäs*, *kammarkollegiet* och *Svenska prästförbundet*. *Prästförbundet* anför att det ur såväl pastoratens som prästernas synpunkt är önskvärt att en sådan personlig kontakt kan åvägbringas, som avses med förslaget. *Kammarkollegiet* anför.

Med hänsyn till den för prästen uppkomna tvångssituationen må det synas skäligt, att man söker underlätta möjligheterna för honom att erhålla någon kännedom om lokala förhållanden, tjänstebostadens beskaffenhet m. m. beträffande den församling, dit han ifrågasatts skola förflyttas. Såsom kommittén framhållit, måste emellertid härvid förutsättas, att bestämnelserna i ämnet och deras tillämpning göres restriktiva.

Riksräkenskapsverket säger sig icke ha något att erinra mot förslaget.

Domkapitlen i Linköping, Växjö och Luleå uttalar tveksamhet inför förslaget eller avstyrker detsamma. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* betecknar förslaget som ett betänkligt avsteg från vad som gäller för andra tjänstemän och uttalar, att med den restriktivitet i tillämpningen, som kommittén föreslagit, torde förmånen för övrigt icke bliva av någon större praktisk betydelse. *Statens lönenämnd* finner icke tillräckliga skäl för att förmånen beredes förflyttningsskyldig präst.

Flera domkapitel har uttalat sig om kommitténs förslag att tjänst skall kunna tillsättas även genom förflyttning av präst från annat stift. Endast *domkapitlet i Västerås* ställer sig helt avvisande till sådan förflyttning. *Domkapitlet i Skara* anför.

Stor varsamhet bör iakttagas vid förflyttning av präst över stiftsgränsen. Enligt domkapitlets mening bör denna utväg tillgripas allenast i särskilda undantagsfall och under alla omständigheter bör den icke utnyttjas för att tillgodose de s. k. briststiftens behov av ytterligare prästerliga krafter.

Även *domkapitlen i Växjö och Lund* framhåller, att präst vid reformens genomförande bör förflyttas till tjänst i annat stift blott i undantagsfall, då starkt vägande skäl härtill föreligger. *Domkapitlet i Lund* anför bland annat följande.

Det blir ej någon lättlost fråga att genom förflyttning besätta ordinarie tjänst, till vilken flera av stiftets egna präster anmält sig. I främsta rummet måste lämpligheten vara avgörande. Tjänstemeriterna måste också väga tungt. Skulle sedan präster från annat stift konkurrera med stiftets egna präster om denna tjänst, ställes myndigheterna inför högst vanskliga avgöranden. Visserligen anvisar kommittén den utväg, att förflyttningsfrågan skulle beredas genom samråd mellan biskoparna i de båda stifteten. Domkapitlet ifrågasätter om sådant samråd alltid kommer att lösa problemet.

Domkapitlet i Göteborg behandlar i sitt yttrande frågan om stiftsbandets natur samt tillägger.

Domkapitlet vill föreslå, att i den föreslagna lagen bestämmelse måtte ingå av innehåll, att präst icke i samband med ny pastoratsindelning må mot sitt bestridande förflyttas till tjänst i annat stift. Huruvida en sådan bestämmelse skulle komma att försvåra pastoratsindelningens genomförande undandrar sig visserligen domkapitlets bedömning. Då det emellertid torde kunna förväntas att präster i ganska stor utsträckning kommer att frivilligt gå med på förflyttning över stiftsgränsen, synes det som om några avsevärda svårigheter härutinnan icke är att befara.

Förslaget att förflyttningstillättningar i samband med indelningsreformen ej skall medräknas vid tillämpning av tredje gången s i n s t i t u t e t tillstyrkes av *kammarkollegiet*. I övrigt har detta förslag ej föranlett något yttrande.

Förslaget om särskild befordringsförmån för kyrkoherde som förflyttas till komministertjänst har icke mött någon invändning i sak. *Kammarkollegiet* har dock ansett att tillräckliga skäl för den föreslagna befordringsförmånen ej skulle föreligga, därest — på sätt kollegiet förordnat — den tid, varunder Kungl. Maj:t skulle äga utan val tillsätta ordinarie tjänst genom utnämning till tjänsten av präst, som överförs till disponibilitetsbefattning, utsträcktes till att omfatta de tre första åren efter indelningsreformens ikraftträdande.

Domkapitlet i Göteborg, pastoratsförbundet och kammarkollegiet anmärker att, ehuru lagen endast är avsedd att tillämpas vid den nu aktuella indelningsreformen, detta förhållande icke kommit till uttryck i kommitténs förslag till lagtext. *Domkapitlet i Linköping* anser att i lagtexten bör intagas en bestämmelse om att förflyttningar enligt paragrafens första stycke skall vara bestämda före indelningsreformens ikraftträdande.

Departementschefen

Vid riksdagens höstsession år 1957 fattades beslut om en allmän reform av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen. Reformen är avsedd att — möjligen med undantag för ett fåtal pastorat — träda i kraft vid en och samma tidpunkt för hela riket. Denna tidpunkt, som skall vara ett kalenderårsskifte, har icke ännu bestämts. I beslutet förutsattes att reformen kunde träda i kraft tidigast den 1 januari 1961.

Beslutet om en pastoratsreform innehåller icke blott grunder för blivande indelning och tjänsteorganisation utan även vissa principbeslut angående de anordningar av övergångsnatur som fordras för reformens genomförande. I sistnämnda hänseende förutsattes bland annat att åt Kungl. Maj:t skall genom en tidsbegränsad lagstiftning — vilken skjuter prästvalen som form för tjänstetillsättning åt sidan — ges möjlighet att genom förflyttning av ordinarie församlingspräster, vilkas tjänster indrages, i princip tillsätta alla ordinarie församlingsprästtjänster, som är lediga vid tiden för indelningsreformen. I strängt begränsad utsträckning skall äldre präster kunna medges rätt att avgå med förtidspension. Slutligen skall — efter mönster av övergångsstaten inom civilförvaltningen — i mån av behov inrättas prästerliga övergångsbefattningar. Till sådan befattning skall kunna överföras präst, som får sin tjänst indragen men som åtminstone för tillfället icke lämpligen kan förflyttas till annan ordinarie församlingsprästtjänst.

I pastoratsindelingspropositionen erinrade departementschefen om att Kungl. Maj:t sedan år 1951 förordnat om vakantsättning av sådana ledigblivna kyrkoherde- och komministertjänster, vilkas bibehållande vid indelningsreformen syns osannolikt. Härmed hade man, framhöll departementschefen, velat begränsa antalet av de fall, då man för reformens ge-

nomförande måste utkräva förflyttningsskyldighet. I detta sammanhang angav föredraganden även i vilken omfattning ytterligare vakantsättning syntes böra ske. Mot sistnämnda uttalanden förklarade riksdagen sig intet ha att invända.

Såsom nämnts var nu berörda ställningstaganden i fråga om övergångs-anordningar av preliminär art. Beträffande en av dessa anordningar, nämligen lagstiftning om tillfälligt vidgade befogenheter för Kungl. Maj:t att tillsätta ordinarie församlingsprästtjänst genom förflyttning, kräves medverkan av såväl riksdagen som allmänt kyrkomöte. Då kyrkomöte avses skola hållas innevarande år, torde detta spörsmål böra nu upptagas till slutlig behandling.

Jag har i det föregående redogjort för det förslag till tillfällig lagstiftning om tillsättning av prästtjänst genom förflyttning, som 1950 års prästvalskommitté framlagt i ett år 1954 avgivet delbetänkande, liksom för remissbehandlingen av detta förslag. Av min redogörelse har framgått att förslaget har form av en lagstiftning om undantag i vissa hänseenden från lagen den 7 december 1934 om tillsättning av prästerliga tjänster.

Sedan detta lagförslag utarbetades har utgångsläget och förutsättningarna för en lagstiftning i viktiga hänseenden ändrats. Grunderna för den nya pastoratsindelningen har bestämts och därmed icke blott det ungefärliga antalet kyrkoherde- och komministertjänster i den nya organisationen utan också dessa tjänsters huvudsakliga fördelning på olika lönegrader. Vidare kommer reformen att träda i kraft flera år senare än prästvalskommittén räknade med vid utarbetandet av sitt delbetänkande. Härav följer att vakantsättningen av ordinarie tjänster kommer att vid ikraftträdandet ha nått längre än kommittén förutsett eller, annorlunda uttryckt, färre av reformen berörda tjänster kommer att då ha ordinarie innehavare. Slutligen har genom 1957 års lag om prästval vunnits en allmän reglering av vissa med prästtillsättningarna sammanhängande spörsmål, som kommittén med utgångspunkt i 1934 års lag ansett behöva särskilt regleras i den tillfälliga lagstiftningen.

Dessa omständigheter gör att den tillfälliga lagstiftningen kan göras mindre ingripande och tekniskt enklare än som förutsatts i kommittéförslaget och remissyttrandena däröver.

Kommittén har föreslagit, att Kungl. Maj:t skall äga genom förflyttning tillsätta envar vid reformen ledig kyrkoherde- eller komministertjänst därest så kräves för att placera kyrkoherdar och komministrar, vilkas tjänster blir indragna. Tillgång på lediga tjänster har kommittén ansett böra säkras genom en i princip allmän vakantsättning av de tjänster som blir lediga under åren närmast före reformens ikraftträdande. Härutöver skall Kungl. Maj:t enligt kommitténs förslag äga under året närmast efter reformens

ikraftträdande disponera över då lediga tjänster för tillsättning med präst, vars tjänst indragits vid reformen utan att prästen då erhållit annan ordinarie församlingsprästtjänst, d.v.s. med präst som överförts till prästerlig övergångsbefattning — enligt kommitténs terminologi prästerlig disponibilitetsbefattning.

För egen del ansluter jag mig helt till förslaget att alla vid indelningsreformens genomförande lediga kyrkoherdetjänster skall kunna komma i fråga för tillsättning genom förflyttning — alltså oavsett tjänstens lönegrad och oavsett om eljest skulle ha förelegat s.k. tredjegangstillsättning eller ej. Detsamma bör uppenbarligen gälla komministertjänst. Däremot finner jag, liksom också kommittén gjort, att behov ej finnes att inbegripa domprost- eller ordinarie amiralitetsprästtjänst i den tillfälliga lagstiftningen. Då domkapitlet i Stockholm ansett sig böra utgå från att prästvalskommitténs förslag ej avser prästerliga tjänster i Stockholms stad, torde denna ståndpunkt, för vilken något stöd ej finnes i kommittébetänkandet, vara föranledd av att pastoratsindelningssakkunnigas utkast till nyindelning ej omfattat Stockholms stad. Någon orsak att från tillämpningsområdet för nu ifrågavarande lagstiftning undantaga tjänsterna i Stockholms stad finnes enligt min mening icke. En inskränkning av annan art har förordats av domkapitlet i Västerås, som anser att lediga kyrkoherdetjänster i lönegraderna Ao 24 och Ao 26 bör tillsättas i vanlig ordning och ej genom förflyttning av kyrkoherde, vars tjänst indrages. Frågan om utnyttjandet av dylika tjänster för förflyttning sammanhänger nära med spørsmålet om förhållandet mellan förflyttning och befordran. Jag avser att senare återkomma härtill. Av vad jag nyss anfört framgår dock att jag icke anser det lämpligt att legalt undantaga några kyrkoherdetjänster från tillsättning genom förflyttning.

Ledig tjänst bör vid indelningsreformens genomförande kunna tillsättas genom förflyttning av präst från annat stift. Härom synes mig ingen tvekan kunna råda, sedan stiftsbandet avskaffats genom den nya lagen om prästval. I anledning av vad domkapitlet i Göteborg föreslagit vill jag uttala, att präst icke mot sin vilja bör förflyttas till tjänst i annat stift med mindre synnerliga skäl föreligger, såsom omöjlighet att finna lämplig tjänst för honom i hans dittillsvarande stift.

Härefter torde jag få övergå till spørsmålet om giltighetstiden för de särskilda befogenheter, som genom lagstiftningen skall tillerkännas Kungl. Maj:t. Den fråga som här inställer sig är huruvida man behöver — på sätt prästvalskommittén gjort — räkna med ett behov för Kungl. Maj:t att även under någon tid efter indelningsreformens ikraftträdande äga tillsätta ordinarie församlingsprästtjänster med frångående av prästvalslagens regler. Detta spørsmål bör bedömas mot bakgrunden av naturlig avgång och vakantsättning under åren intill dess reformen genomföres.

Av uppgifter som jag tidigare lämnat framgår att reformen kan beräknas medföra en minskning av antalet pastorat eller kyrkoherdetjänster i hela riket med omkring 170. Antalet komministertjänster förutsättes däremot bli i stort sett oförändrat. I antalet kyrkoherdetjänster efter reformens genomförande är inräknat ett tjugotal tjänster, som skall tillkomma genom pastoratsdelning vilken tillika innebär delning av församling. Man kan nu icke räkna med såsom säkert att dessa indelningsändringar hinner genomföras till samma tidpunkt som reformen i övrigt. På grund härav synes det klokast att uppskatta minskningen av antalet kyrkoherdetjänster under någon tid till 190.

Den 1 januari 1958 var 142 kyrkoherdetjänster och 88 komministertjänster vakantsatta. Med fortsatt vakantsättning efter hittills tillämpade riktlinjer kommer — enligt beräkningar som jag låtit göra — den 31 december 1960 att vara vakantsatta minst 190 kyrkoherde- och 100 komministertjänster. För kyrkoherdetjänsternas del kan sålunda en formell balans väntas uppstå mellan minskningen av antalet tjänster och vakantsättningen.

Emellertid förutsatte man vid fjolårets beslut, att reformen skulle föregås av en i princip allmän vakantsättning av ledigblivna tjänster. Antages reformen träda i kraft den 1 januari 1961, torde Kungl. Maj:t få överväga att vakantsätta de ytterligare kyrkoherdetjänster som blir lediga under åren 1959 och 1960. Med hänsyn till att den 1 oktober är normal avgångsdag för församlingspräster skulle denna allmänna vakantsättning komma att omfatta intill femton månader. Av olika skäl kan emellertid ifrågasättas om icke ledigblivna kyrkoherdetjänster i Luleå stift liksom kyrkoherdetjänster i lönegrad Ao 26 bör få tillsättas efter val i vanlig ordning. Medräknas icke dessa två grupper, skulle tillskottet av lediga kyrkoherdetjänster till Kungl. Maj:ts disposition bli minst 40.

Vid bedömande av behovet av lediga kyrkoherdetjänster för omflyttning av kyrkoherdar, vilkas tjänster blir indragna, bör slutligen observeras att det icke kommer att bli fråga om att förflytta samtliga dessa präster till annan sådan tjänst. Ett mindre antal äldre kyrkoherdar kan förmodas föredraga att avgå med förtidspension framför att bli förflyttade. Andra torde bli förflyttade till komministertjänster, något som särskilt kan framstå som en naturlig åtgärd i fråga om äldre kyrkoherdar, som därmed skulle få behålla prästgård och huvudsakligt verksamhetsområde. Jag får också erinra om att i fjolårets beslut förutsatts att enstaka präster skall kunna överföras till prästerlig övergångsbefattning.

Med hänsyn till de omständigheter, för vilka jag nu redogjort, kan jag icke finna nödvändigt att Kungl. Maj:t förbehålles dispositionsrätt över de kyrkoherdetjänster, som blir lediga under året närmast efter indelningsreformens ikraftträdande. Än mindre synes mig en sådan anordning påkallad i fråga om komministertjänster. Avstår man från den ifrågasatta regeln vinnes också den beaktansvärda fördelen att det prästerliga befordrings-

väsendet, som under tiden för förberedandet av indelningsreformen måst i stor omfattning sättas ur kraft, får så snart reformen är genomförd fungera i normal ordning. I ett senare sammanhang får jag återkomma till den modifikation i det nu sagda som föranledes av att enstaka pastoratsdelningar kan förmodas bli genomförda först vid en senare tidpunkt, ehuru de utgör del av den allmänna indelningsreformen.

Däremot synes mig en med den sist diskuterade regeln i viss mån likartad anordning böra vidtagas. Enligt 37 § lagen om prästval må prästerlig tjänst tillsättas genom förflyttning endast om det påkallas av att annan prästerlig tjänst indrages eller eljest synnerliga skäl är att innehavare av dylik tjänst förflyttas. Ordalagen i detta stadgande kan sägas närmast innebära att tillsättning genom förflyttning av präst, vars tjänst indragits, är tillåten endast därest tillsättningen sker i samband med tjänsteindragningen. Nu är det emellertid önskvärt att regeln får utnyttjas även för att placera på en ordinarie församlingsprästtjänst en präst, som vid indelningsreformens genomförande överförts till prästerlig övergångsbefattning. Möjligheten av dylik tillsättning torde därför böra tryggas genom ett uttryckligt stadgande i den tillfälliga lagen.

Enligt 4 § lagen om prästval får kyrkoherdetjänst icke tillsättas genom att till tjänsten förflyttas komminister. I propositionen 1957: 152 anförde min företrädare i ämbetet om förhållandet mellan förflyttning och befordran, att det syntes utgöra en lämplig avvägning att Kungl. Maj:t väl skulle kunna förflytta präst till tjänst i högre lönegrad men däremot ej till tjänst i högre tjänstegrad. Härmed, fortsatte föredraganden, avsåge han icke att föregripa bedömningen av motsvarande spörsmål vid genomförande av pastoratsindelningsreformen. Anledning kunde nämligen då finnas att möjliggöra förflyttning till kyrkoherdetjänst av präst, som visserligen endast innehade en komministratur, men som längre tid under vakans uppehållit kyrkoherdetjänst.

Prästvalskommittén har i sitt förslag till tillfällig lagstiftning upptagit en regel enligt vilken komminister ej får förflyttas till kyrkoherdetjänst. Detta förslag har vid remissbehandlingen i stort sett lämnats utan erinran.

Såsom framgår av vad jag tidigare nämnt har vakanssättningen av vissa tjänster och därmed också vissa vakansvikariat kommit att sträcka sig över längre tid än man tidigare haft anledning att räkna med. Med hänsyn härtill anser jag liksom min företrädare att Kungl. Maj:t bör ha möjlighet att till kyrkoherdetjänst förflytta en komminister, som vid reformen får sin tjänst indragen och som under längre tid uppehållit kyrkoherdetjänst. För att markera att denna möjlighet bör utnyttjas endast i utpräglade undantagsfall synes i lagtexten få intagas att synnerliga skäl skall föreligga.

Vad i övrigt beträffar de prästers förhållanden, som vid indelningsreformens ikraftträdande under en följd av år tjänstgjort som vakansvikarier, vill jag först erinra om de uttalanden som min företrädare gjorde i proposi-

tionen 1957: 153. Han sade sig vara medveten om att dessa präster, om ej särskilda åtgärder vidtoges, kunde bli försatta i en ogynnsam belägenhet. De meningsyttringar till dessa prästers förmån, fortsatte föredraganden, vilka framkommit vid remissbehandlingen av prästvalskommitténs delbetänkande, utgick emellertid från de synnerligen små möjligheter som 1934 års prästvalslag givit att vinna en ordinarie tjänst utom valförfarandet. Vid godtagande av förslagen i propositionen 1957: 152 om tredjegangstillsättning av kyrkoherde- och komministertjänster utan val skulle problemställningen förändras i en icke alldeles oväsentlig grad.

För egen del vill jag framhålla följande.

Man kan knappast tänka sig annan huvudregel än att de komministrar och enstaka kyrkoherdar, som tjänstgjort som vakansvikarier, vid reformen återgår till sin innehavda tjänst. I många fall blir denna emellertid indragen och innehavaren förflyttas till annan tjänst. Enligt huvudprincipen för förflyttningar får därvid som regel kyrkoherde annan kyrkoherdetjänst och komminister annan komministertjänst. Vid en bedömning ur allmänna billighetssynpunkter av dessa förhållanden bör man hålla i minnet att den nya inplacering av kyrkoherde- och komministertjänster, som skall genomföras i samband med indelningsreformen, innebär genomsnittligt sett en lönehöjning för komministertjänsterna.

Många av vakansvikarierna är emellertid extraordinarie präster. Vidare har åtskilliga sådana präster under en följd av år uppehållit ordinarie tjänster, vilkas innehavare vikarierat å högre tjänster. Jag har förståelse för om dessa präster skulle anse sig böra erhålla någon förmån i befordringshänseende. Av flera skäl är jag dock icke beredd att tillstyrka att några ingrepp i detta syfte göres i den nya prästvalslagens befordringssystem.

Vid reformens genomförande kommer uppenbarligen att finnas lediga ett rätt stort antal komministertjänster — varav många nyinrättade — som icke behöver tagas i anspråk för förflyttning av präst. Omkring en tredjedel av dessa skall tillsättas av domkapitlen utan val efter befordringsgrunderna förtjänst och skicklighet. Skulle också övriga två tredjedelar med frångående av prästvalslagen tillsättas genom myndighetsbeslut, skulle det redan i sin ofrånkomliga utsträckning stora ingreppet i menigheternas rätt att välja präst bli betydligt ökat. Enligt min mening får prästvalslagens regler om tillsättning av kyrkoherde- och komministertjänst anses ge rimlig säkerhet för att de präster som längre tid på ett förtjänstfullt sätt uppehållit ordinarie tjänst efter hand förvärvar sådan tjänst.

Anmärkas må i detta sammanhang att kungörelsen den 22 november 1957 (nr 628) om tjänstetidsbefordran är tillämplig å pastoratsadjunkter och kyrkoadjunkter.

I 38 och 39 §§ lagen om prästval har meddelats grundläggande bestämmelser om förfarandet vid tillsättning genom förflyttning. Enligt 38 § skall

Kungl. Maj:t, då fråga uppkommer att tillsätta tjänst i denna ordning, förordna att tjänsten ej skall ledigförklaras. I 39 § stadgas att domkapitlet skall bereda kyrkorådet i envar församling inom pastoratet tillfälle att yttra sig angående präst, om vars förflyttning är fråga, samt till Kungl. Maj:t avge eget yttrande i ärendet.

Det samtidiga förflyttandet av ett stort antal präster till andra pastorat och därmed till nya verksamhetsområden är en grannliga uppgift. Jag vill understryka vad prästvalskommittén anfört om den centrala roll som domkapitlet och biskoparna bör spela vid beredandet av dessa ärenden. Ett lyckligt utfall av den nödvändiga omplaceringen av många präster, äldre och yngre, kommer i hög grad att bero av stiftsstyrelsernas förmåga att föreslå lösningar som i vart fall efter hand vinner de berörda församlingarnas och prästernas förståelse. Jag finner icke nödvändigt att här närmare utveckla de hänsyn av olika slag som måste ligga till grund för domkapitlets förslag och Kungl. Maj:ts beslut. I anledning av vad domkapitlet i Lund anfört om pastorat, vari efter reformen endast skall finnas en ordinarie prästtjänst, vill jag dock framhålla att lämpligheten av att sådan tjänst tillsättes genom förflyttning får bedömas från fall till fall. Enligt min mening bör man icke för dessa fall uppställa snävare riktlinjer än för andra.

Några lagbestämmelser rörande själva förfarandet vid tjänstetillsättningar i samband med indelningsreformen utöver dem som redan finns i lagen om prästval synes icke erforderliga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att överväga om närmare anvisningar för ärendenas handläggning hos domkapitlet bör meddelas.

Om behovet och lämpligheten av att präst får möjlighet att i orienterande syfte företaga tjänsteresa till annat pastorat, till vilket han ifrågasättes skola bli förflyttad, har framträtt delade meningar bland remissmyndigheterna. För egen del anser jag väl att beredningen av förflyttningsärendena och dessas lyckliga lösning i vissa fall skulle kunna främjas genom att tillfälle till sådan resa beredd präst. Då emellertid en dylik förmån ej tillerkänts andra tjänstemannagrupper, inom vilka förflyttningar är ofta förekommande, och ett mera generellt införande därav ej lämpligen bör övervägas i detta sammanhang, är jag icke beredd att nu förorda att prästerna medges denna förmån.

Jag biträder prästvalskommitténs förslag, att tillsättning av kyrkoherdetjänst genom förflyttning i samband med indelningsreformens genomförande ej skall medräknas vid framtida tillämpning å tjänsten av den bestämda växlingen mellan tillsättning efter val och tillsättning utan val. Detsamma synes mig böra föreskrivas i fråga om komministertjänster.

Prästvalskommittén har ansett erforderligt att genom särskilda regler underlätta för kyrkoherde som förflyttats till komministertjänst att erhålla ny kyrkoherdetjänst.

Vid bedömning av kommitténs förslag i detta syfte kan jag instämma i kommitténs antagande att för åtskilliga präster förflyttning från kyrkoherdetjänst till komministratur skulle te sig som en avsevärd försämring av tjänsteställning och arbetsförhållanden. Då jag likväl icke anser mig böra biträda förslaget, sammanhänger detta främst med att möjligheterna att vid reformen placera kyrkoherdar, vilkas tjänster blir indragna, på andra kyrkoherdetjänster nu ter sig väsentligt större än då kommittén utarbetade sitt förslag. Jag får härvidlag hänvisa till de uppgifter jag lämnat vid diskuterande av den provisoriska lagstiftningens giltighetstid. Enligt min uppfattning kan det endast i få fall bli nödvändigt att förflytta kyrkoherde mot hans vilja till komministertjänst. De av dessa kyrkoherdar, vilkas återplacering på kyrkoherdetjänst är motiverat även ur det allmännas synpunkt, bör kunna förses med ny sådan tjänst inom ramen för det reformerade tredjegångsinstitutet. Om sålunda behovet av särbestämmelser kan anses ha försvunnit, har även kommitténs konstruktion av förslaget hunnit bli otidsenlig. Jag syftar på att förslaget utformats med anknytning till bestämmelserna i 1934 års prästvals lag angående rätt att söka kyrkoherdetjänst utom förslag hos Kungl. Maj:t — bestämmelser som icke fått någon motsvarighet i 1957 års lag om prästval. Slutligen vill jag i denna sak anmärka, att det får anses angeläget att icke utan tvingande skäl komplicera det nya systemet för tillsättning av prästtjänster.

Såsom prästvalskommittén föreslagit torde i lagen böra intagas ett be- myndigande för Kungl. Maj:t att utfärda tillämpningsföreskrifter. Jag har redan nämnt att det kan komma att visa sig önskvärt att anvisningar lämnas domkapitlet för förflyttningsärendenas handläggning. Därest pastoratsdelningar som tillika innebär församlingsdelning beslutes först sedan reformen i övrigt genomförts, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, huruvida ifrågavarande indelningsändring skall anses som ett led i den allmänna pastoratsindelingsreformen eller ej. Förstnämnda ståndpunkt torde vara naturlig i fall då utredningsarbetet igångsatts före ikraftträdandet av den allmänna reformen. I ett särskilt avsnitt av mitt anförande torde jag få upptaga till behandling några tillämpningsfrågor av större räckvidd.

Några remissinstanser har ansett att av lagtexten bör framgå att lagen endast har avseende på den reform, varom beslut fattats år 1957, och alltså ej på eventuella framtida allmänna omregleringar av pastoratsindelningen. Enligt min mening behöver lagstiftningens tidsbegränsade syfte ej markeras i lagtexten.

Det av domkapitlet i Linköping uttalade önskemålet, att i lagtexten skall intagas en bestämmelse om att förflyttningsbeslut skall vara meddelade före indelningsreformens ikraftträdande, kan jag icke biträda. Självfallet bör dock denna ordning eftersträvas.

Den föreslagna lagen torde böra träda i kraft den 1 januari 1960.

III. Vissa tillämpningsfrågor

Prästvalskommittén

Prästvalskommittén har i sitt delbetänkande utförligt behandlat frågan om förutsättningarna för att vid indelningsreformen tjänst skall anses indragen och för att nyinrättad tjänst skall anses föreligga.

Därvid framhåller kommittén att dess lagförslag innebär, att allenast nyinrättad eller eljest ledig kyrkoherde- eller komministertjänst må tillsättas genom förflyttning, och att endast ordinarie präst, vars tjänst indragits, må förflyttas. Omvänt betyder detta, att innehavaren av en kyrkoherde- eller komministertjänst, som väl beröres av reformen men icke i sådan mån att tjänsten därför skall anses som nyinrättad, efter reformen skall sitta kvar å denna tjänst. Av denna anledning får bestämningen av begreppet nyinrättad tjänst stor praktisk betydelse.

Präst är enligt 9 § prästlöneordningens, erinrar kommittén, pliktig att underkasta sig omreglering av pastorat eller annat tjänstgöringsområde, som är för hans tjänst bestämt. Enligt 12 § ordningens är vidare innehavare av ordinarie församlingsprästerlig tjänst skyldig att på grund av bland annat organisatoriska skäl låta sig förflytta till annan i ordningens avsedd ordinarie tjänst. Därest församlingspräst av nyss angivet skäl förflyttas från högre till lägre ordinarie tjänst, skall han enligt 15 § 5 mom. ordningens i avlöningshänseende behandlas såsom innehavare av den högre tjänsten.

Efter en redogörelse för behandlingen vid de inom statsförvaltningen under åren närmast före betänkandets tillkomst genomförda tjänsteförtecknings- och lönerrevisionerna av spörsmålet, när en viss tjänst skall anses ha fått ändrad löneställning och när den skall anses ha blivit utbytt mot en ny tjänst, framhåller kommittén, att det vid vissa revisioner anlagda betraktelsesätt, som innebär att varje lönegradsförändring skall uppfattas såsom ett tjänsteutbyte, enligt kommitténs mening icke kan ifrågakomma för den församlingsprästerliga organisationens del. Härom anför kommittén.

En tillämpning av detta betraktelsesätt skulle nämligen på prästvalsrådets område få konsekvenser, som icke kan godtagas. Om nämnda betraktelsesätt accepterades, så skulle detta få till följd, att genom varje lönegradsförändring tillskapades en ny tjänst och att denna — i likhet med annan ledig tjänst — finge tillsättas i enlighet med prästvalslagens bestämmelser. Sålunda skulle prästval i vanlig ordning få äga rum. Visserligen skulle en lagteknisk anordning av den innebörden kunna vidtagas, att den nya tjänsten kunde av Kungl. Maj:t tillsättas genom förflyttning av innehavaren av den gamla tjänsten. Att ge förflyttningsinstitutet en så vid ram skulle emellertid enligt kommitténs mening knappast låta sig förena med gällande grunder för tillsättning av församlingsprästerliga tjänster. Dessa grunder innefatta nämligen en från olika intressesynpunkter gjord avvägning mellan menighetsval och myndighetstillsättning.

I detta sammanhang framhåller kommittén, att vid genomförande av förslaget till revision av gällande grunder för ordinarie församlingsprästers inplacering i lönegrad kan kyrkoherde- och komministertjänster i pastorat, vilka icke alls eller endast i ringa mån beröres av pastoratsindelingsreformen, erhålla ändrad lönegradsplacering.

Med hänsyn till det anförda föreslår kommittén att en sådan lönegradsändring inom tjänsteorganisationen i ett pastorat, vilken icke i någon mån är betingad av en omreglering av pastoratsindelningen, icke skall i organisatoriskt och prästvalsrättsligt hänseende betraktas såsom ett tjänsteutbyte. I stället bör man i dylikt fall anse tjänsten vara densamma och endast dess lönegradsplacering ändrad.

Efter att ha lämnat en redogörelse (bet. s. 29—33) för förhållandet mellan Kungl. Maj:ts beslut under de senaste årtiondena om ändrad pastoratsindelning och lagstiftningen om tillsättning av prästerliga tjänster uttalar kommittén, att enligt dess mening är frågan, under vilka förutsättningar en ordinarie prästerlig tjänst i ett omreglerat pastorat bör anses nyinrättad, ej ägnad att lösas genom lagstiftning. Å andra sidan har kommittén ansett det icke böra komma i fråga att helt skönsmässigt från fall till fall avgöra, huruvida viss tjänst, som efter reformens genomförande skall finnas inrättad, är nyinrättad eller om den i organisatoriskt hänseende är samma tjänst som viss enligt den äldre indelningen och tjänsteorganisationen inrättad tjänst. Enligt kommittén framstår det fastmera som angeläget att hithörande frågor lösas efter så bestämda och schematiska normer som är förenligt med indelnings- och organisationsreformens syfte. Kommittén har föreslagit följande normer.

En utgångspunkt synes böra vara att ej flera präster skall erhålla ändrad stationeringsort och därmed få nya arbetsfält än som kräves av reformens syfte eller av vederbörande församlingars eller prästers i särskild grad berättigade intressen. Där vid indelningsreformens genomförande en kyrkoherde eller komminister kan beredas arbetstillfälle i samma tjänsteställning inom ett pastorat, som till någon del kan sägas härröra från det pastorat, vari han före reformen varit anställd, bör denna möjlighet som regel tillvaratagas. I synnerhet bör så ske, därest prästen kan beredas arbetstillfälle i ett pastorat, som innesluter hans dittillsvarande bostadsort. Åtminstone beträffande någon del av pastoratsmenigheten kommer då att gälla att den får behålla en präst, varmed den är förtrogen och som den — regelmässigt — valt. Från prästernas synpunkt måste det framstå som ett skäligen önskemål att ej ofrivilligt och utan tvingande skäl bliva förflyttade till pastorat, vari ej ingår någon del av deras forna pastorat. Där en dylik kontinuitet kommer att föreligga mellan tjänstgöringsområdet för en kyrkoherde eller komminister före och efter indelningsreformen, synes rent principiellt anledning ej finnas att anse den tjänst som efter reformen skall vara inrättad som nyinrättad. Prästen bör anses inneha samma tjänst som före reformen. Något behov av eller utrymme för en tjänstetillsättning genom förflyttning kommer därmed ej att föreligga. I fråga om kyrkoherdetjänster synes dock den faktor, som skall anses sammanbinda den gamla kyrkoherdetjänsten

med den tjänst, som efter reformen skall finnas inrättad böra vara av ej allt för ringa betydelse. Kommittén anser sålunda att denna faktor för kyrkoherdetjänsternas vidkommande bör utgöras antingen av en hel församling eller ock av annan del av det gamla pastoratet med en folkmängd av åtminstone fyrahundra invånare.

De sålunda förordade reglerna måste uppenbarligen medföra, framhåller kommittén, att förutsättningar i och för sig kan komma att föreligga antingen för att flera efter indelningsreformen befintliga kyrkoherde- respektive komministertjänster kan vara att anse som samma tjänst som en och samma enligt den äldre indelningen befintlig tjänst eller för att — omvänt — en viss tjänst i den nya organisationen kan vara att anse som samma tjänst som envar av flera tjänster i den gamla organisationen. Där en dylik konkurrens föreligger får det ankomma på Kungl. Maj:t att utifrån vissa allmänna bedömningsgrunder bestämma vilken tjänst i den nya organisationen som skall besättas med en äldre tjänstinnehavare eller, där flera sådana kan komma i fråga, vilken av dem som skall vara innehavare av viss tjänst enligt den nya indelningen; den präst, som härvid utses skall icke anses ha genom förflyttning erhållit en nyinrättad tjänst utan skall anses organisatoriskt inneha samma tjänst som tidigare. Av utgångspunkten att ingen komminister eller — som regel — kyrkoherde skall förflyttas till annan komminister- respektive kyrkoherdetjänst, där detta kan undvikas följer att präst, vars innehavande tjänst uppfyller de här angivna förutsättningarna för kontinuitet med en i den nya indelningen och tjänsteorganisationen ingående tjänst, ej skall behöva konkurrera om sistnämnda tjänst med en präst som icke kan åberopa någon kontinuitet mellan denna tjänst och sin före reformen innehavda tjänst.

Dessa riktlinjer har kommittén åskådliggjort genom följande exempel.

1. Sammanslås hela pastoratet B1 med hela pastoratet B2 till pastoratet A och är båda kyrkoherdetjänsterna besatta med ordinarie innehavare, bestämmer Kungl. Maj:t, vilken av kyrkoherderna som skall vara kyrkoherde i A; denne kommer därvid att anses inneha samma tjänst som tidigare. Finnes ordinarie kyrkoherde i endast ett av B-pastoraten, skall denne vara kyrkoherde i pastoratet A.

2. Delas ett pastorat i flera pastorat utan att till något av de sistnämnda lägges område från annat pastorat, bestämmer Kungl. Maj:t — såsom hittills skett — efter hörande av kyrkoherden och menigheten i pastorat, i vilket av de efter delningen befintliga pastoraten kyrkoherden i det odelade pastoratet skall vara kyrkoherde.

3. Sammanslås hela pastoratet B1 med del av pastoratet B2 till pastoratet A och är intet av B-pastoraten vakant, bestämmer Kungl. Maj:t, om kyrkoherden i B1 eller kyrkoherden i B2 skall vara kyrkoherde i A. Kyrkoherden i B2 ifrågakommer dock blott under förutsättning att av B2 antingen en hel församling eller område med minst fyrahundra invånare skall ingå i A. (Självfallet kan han icke heller ifrågakomma till kyrkoherde i A, därest han finnes böra hellre bliva kyrkoherde i det pastorat, vari skall ingå återstoden av B2.) Även i detta fall kommer den kyrkoherde i B-pastorat, som

blir kyrkoherde i A, att anses inneha samma tjänst som före indelningsreformen. — Mera komplicerade fall av samtidig pastoratsdelning och pastoratssammanslagning behandlas analogt.

För komministertjänsternas vidkommande förslår kommittén att samma regler skall tillämpas med det undantaget, att — vid sammanslagning av pastorat eller del av sådant med del av ett annat pastorat — för dylik pastoratsdel ej kräves någon viss storlek för att en i det delade pastoratet inrättad tjänst skall kunna av Kungl. Maj:t betraktas såsom identisk med en komministertjänst i det nya pastorat, vari delen skall ingå. Därest ett pastorat ej på annat sätt beröres av reformen än att antalet komministraturer minskas och samtliga komministraturer är besatta med ordinarie innehavare, bör det — uttalar kommittén — ligga i Kungl. Maj:ts hand att bestämma, vilken av komministrarna som skall förflyttas eller underkastas övergångsanordning. Kvarstannande komminister skall anses inneha samma tjänst som före reformen.

Beträffande spörsmålet, vilken av flera ifrågakommande präster som skall bibehållas vid tidigare innehavd tjänst och vilken som skall förflyttas eller underkastas annan övergångsanordning, har kommittén anfört i huvudsak följande.

Det är angeläget att reformen ej så genomföres att en alltför omfattande omflyttning av präster till andra orter uppstår. Icke blott förflyttningar av präster till tjänst i annat pastorat utan även omstationeringar inom visst pastorat, vilka nödgar vederbörande präst att lämna hittillsvarande bostadsort och tjänstebostad, bör därför i möjligaste mån inskränkas. Denna synpunkt kan dock icke vara ensam avgörande. Hänsyn måste givetvis också tagas till ifrågavarande prästers tjänstålder och andra meriter, till deras tjänstetid i innehavande tjänst, till tjänstens särskilda behov liksom slutligen — för undvikande av onödigt stegrade övergångskostnader — till den inbördes löneställningen de skilda tjänsterna emellan.

Härutöver har kommittén icke ansett sig böra ge några generella rekommendationer men har erinrat om att intresset av att begränsa omflyttningen av präster i vissa fall bör kunna ytterligare tillgodoses genom att präst, som enligt den för ett omreglerat pastorat avsedda tjänsteorganisationen skulle nödgas bli omstationerad från en till annan ort inom detta pastorat, medges att till sin avgång från tjänsten behålla sin dittillsvarande stationeringsort inom pastoratet.

I ett vid kommitténs betänkande fogat *särskilt yttrande* har domkyrko-
sysslomannen Hassler anfört i huvudsak följande.

Genom förflyttning utsättes församlingslivet för svåra rubbningar. Tillbörlig hänsyn till församlingarnas valrätt kräver vidare, att den kyrkoherde som valts av menigheten inom visst geografiskt område behålles vid sin befattning, om fortfarande en kyrkoherdebefattning med samma stationeringsort skall finnas. I sådana fall bör därför icke ske någon allmän prov-

ning av meriter mellan kyrkoherdarna i två pastorat, som skall samman-
slås. Icke heller hänsynen till den inbördes löneställningen mellan olika
tjänster bör här inverka. För församlingen innebär alltid en förflyttning
en olägenhet och det är därför bättre att *en* förflyttning sker än två förflytt-
ningar. — I pastorat, där antalet komministerurer minskas och samtliga
komministerurer är besatta med ordinarie innehavare, bör, om kommi-
nistrarna har samma stationeringsort, den som tidigast utnämnts få för-
bli vid tjänsten. I sådant fall, att endast en komminister har som station-
eringsort den ort, som i framtiden skall utgöra stationeringsort, bör denne
befattningshavare bibehållas vid tjänsten. — Det är värdefullt för präster-
skapet, att klarhet så tidigt som möjligt skapas om vilka präster, som måste
räkna med förflyttning, så att dessa kan söka annan ordinarie befattning
eller i god tid skaffa sig kännedom om lediga befattningar, som skall till-
sättas genom förflyttning och till vilka de senare kan anmäla sig. Det torde
för prästerskapet vara tryggast, om fasta regler skapas i största möjliga ut-
sträckning och att lämplighetsprövning endast förekommer i de fall, då detta
är ofrånkomligt.

Yttranden

Kommitténs förslag har i dessa delar föranlett talrika yttranden. I fler-
talet yttranden har kommitténs förslag godkänts eller lämnats utan
erinran.

Den av Hassler avgivna reservationen har dock biträttts, i fråga om så-
väl kyrkoherde- som komministertjänster av *domkapitlen i Luleå* och *Stock-
holm* samt av *pastoratsförbundet* och *Svenska prästförbundet*, i fråga om
endast kyrkoherdetjänster av *domkapitlet i Växjö* och *länsstyrelsen i Öre-
bro län* samt i fråga om endast komministertjänster av *domkapitlen i Göte-
borg* och *Härnösand*.

Länsstyrelsen i Kronobergs län understryker att förflyttningarna av ordi-
narie präster bör bli så få som möjligt. Hänsynen till församlingarnas val-
rätt och prästernas berättigade intressen torde enligt länsstyrelsen emeller-
tid kräva, att fastare regler än vad kommittémajoritetens förslag innebär
fastställas för förflyttningarna. Vad Hassler anfört finner länsstyrelsen där-
för värt beaktande.

Domkapitlet i Växjö anför.

Domkapitlet vill något starkare än de sakkunniga hävda kontinuitets-
principen, och det både positivt och negativt. Det synes domkapitlet nöd-
vändigt, att Kungl. Maj:t i samband med beslut om pastoratens omfattning
även fastställer, i vilken församling det nya pastoratets kyrkoherde skall
vara stationerad. Är då denna tjänst besatt med ordinarie innehavare, över-
tager denne det eventuellt tillökade eller på annat sätt förändrade pastora-
tet. Är tjänsten åter vakant, eller blir den vakant under den tid, varunder
omreglering skall ske, tillsättes den i den ordning, som de sakkunniga före-
slagit för sådana tjänster i allmänhet, varvid även en kyrkoherde i angrän-
sande pastorat, som kommer att förenas med det pastorat, där kyrkoherde-
tjänsten blir ledig, skall kunna komma i fråga. Den självskrivnenhet, som de
sakkunniga tänkt sig för honom i ty fall, synes domkapitlet leda till mindre

rättvisa konsekvenser och understundom kunna medföra en under förevärande betingelser omotiverad befordran från tjänst i Ca 27 till tjänst i Ca 31.

Domkapitlet i Härnösand föreslår, att vid sammanslagning av pastorat den kyrkoherde som tidigast blivit utnämnd får stanna kvar i sin tjänst och i samma stationeringsort intill pensionsålderns inträde.

Domkapitlet i Göteborg säger sig beträffande kyrkoherdetjänsterna i huvudsak kunna ansluta sig till kommittén med understrykande dock av att största möjliga hänsyn bör tagas till ifrågavarande prästers tjänstålder. En prövning av meriter i övrigt samt av lämplighet för befattningen bör enligt domkapitlet med hänsyn till den nedvärdering, som detta kan komma att innebära för den som blir förflyttad, om möjligt undvikas.

Den av prästvalskommittén föreslagna folkmängdsfaktorn föreslås av *domkapitlet* och *stiftsnämnden i Skara*, vilka åberopar den stora förekomsten i stiftet av små församlingar, bliva bestämd till lägst trehundra i stället för lägst fyrahundra personer.

Domkapitlet i Visby anser det i viss mån skäligt, att där vid sammanslagning av pastorat inrättas en ny komministertjänst den av kyrkoherdarna, som ej erhåller kyrkoherdetjänsten, berättigas att om han så önskar bliva förflyttad till komministertjänsten.

Statskontoret anför i huvudsak följande.

Kommitténs bedömningsgrunder kan i många fall komma att få mindre önskvärda konsekvenser. Kommittén har ej fordrat, att det nybildade pastoratet till sin storlek och karaktär överensstämmer med det gamla för att prästen skall anses automatiskt övergå till motsvarande tjänst i det nybildade pastoratet. En kyrkoherde eller komminister kan sålunda med föreslagen metod befordras 4—6 lönegrader och ändock anses innehava samma tjänst som tidigare. Sådana befordringar kan inträffa dels då flera smärre pastorat eller delar av sådana pastorat sammanlägges till ett större pastorat och dels i de fall då vid sammanläggning av ett större och ett mindre pastorat eller delar av ett mindre kyrkoherdetjänsten i det större är vakant — ett förhållande som synes vara värt särskild uppmärksamhet med hänsyn till att de vakanta tjänsterna på grund av vakantsättningen i samband med reformen torde bliva ganska talrika. Statskontoret anser det därför ofrånkomligt, att, därest kommitténs förslag i övrigt skall följas, en spärrregel av något slag införes.

Under åberopande härav föreslår statskontoret den regeln att kyrkoherde eller komministertjänst i nybildat pastorat, vilken med mer än två lönegrader överstiger tjänst i det gamla pastoratet, anses såsom nyinrättad och därmed kan tillsättas genom förflyttning.

Statskontoret ger vidare uttryck för den meningen, att i de fall, då förutsättningar föreligger för att en viss tjänst i den nya organisationen kan vara att anse såsom samma tjänst som en var av flera tjänster i den gamla organisationen, frågan om vilken av de konkurrerande befattningshavarna, som skall anses organisatoriskt innehava samma tjänst som tidigare, icke

bör få avgöras med tanke på att undvika omstationering av berörda befattningshavare.

Kammarkollegiet anför i huvudsak följande.

Vad angår frågan om den storlek å annan del av äldre pastorat än hel församling, som skall krävas för att "kontinuitet" skall finnas beträffande kyrkoherdetjänst, lärer anledning knappast föreligga att i förevarande sammanhang upptaga denna fråga till behandling. Pastoratsindelingsreformen avser främst bildande av pastorat av en eller flera hela församlingar. Där- est undantagsvis nya pastorat bildas genom församlingsdelning, förutsätter detta ett förfarande i enlighet med bestämmelserna i lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning. I samband därmed brukar Kungl. Maj:t efter vederbörandes hörande bestämma, vilka tjänster i de nybildade pastoraten, som skall innehas av prästerna i det förutvarande pastoratet. De fall, då nu förevarande spørsmål möjligen skulle kunna erhålla någon aktualitet, är högst två eller tre. Det torde icke vara anledning att för dessa undantagsfall binda Kungl. Maj:t genom någon generell regel av föreslagen art, utan synes Kungl. Maj:t böra — liksom för närvarande — ha fria händer att avgöra, i vad mån samma tjänst kan anses föreligga.

Vidkommande åter de fall, då fråga är om nyindelning utan församlingsdelning, är beträffande kyrkoherdetjänst i princip icke något att erinra mot kommitténs förslag under förutsättning att detta kompletteras med den av statskontoret föreslagna spärregeln. Genom denna torde i regel också kunna förekommas, att en kyrkoherde i ett relativt obetydligt pastorat blir självskriven kyrkoherde i ett till folkmängden mycket betydande pastorat. Det är ingalunda säkert, att kyrkoherden i det mindre pastoratet alltid kan anses vara kompetent eller eljest skickad att handha pastoralvården i det nybildade stora pastoratet.

Vad kollegiet anført rörande kyrkoherdetjänst torde böra erhålla motsvarande tillämpning i fråga om komministertjänst. Spärregeln blir emellertid — förutsatt att man bortser från att för närvarande åtskilliga komministertjänster är placerade i lönegrad 25 — utan saklig betydelse, därest i enlighet med pastoratsindelningssakkunnigas förslag samtliga komministertjänster placeras i lönegraderna 26 och 28.

Kollegiet biträder de av prästvalskommittén föreslagna riktlinjerna för avgörande av vilken av flera präster som skall bibehållas vid tidigare tjänst och betonar därvid att en icke ringa betydelse enligt dessa riktlinjer tillmätas ifrågavarande prästers tidigare stationeringsort. Vidare anför kollegiet härom.

Emellertid synes stor vikt också böra fästas vid relationen i folkmängdstal mellan de områden av de gamla pastoraten, som ingår i det nyreglerade pastoratet. Därest exempelvis en församling med 3 000 invånare av visst pastorat sammanlægges med en församling med 300 invånare av ett annat pastorat, bör en prästerlig befattningshavare inom förstnämnda församling ha viss företrädesrätt framför motsvarande befattningshavare i sistnämnda församling. Denna synpunkt blir endast till en del tillgodosedd genom det av kommittén anbefallda hänsynstagandet till den inbördes löneställningen. Hasslers önskemål torde bliva i icke ringa utsträckning tillgodosedda vid godtagande av spärregeln samt därest vid valet emellan flera präster bety-

dande vikt fästes vid storleken av det område av gammalt pastorat, som ingår i nyreglerat pastorat.

Enligt kammarkollegiet bör i tillämpningsföreskrifter till lagen klarläggas när tjänst är att anse som nyinrättad.

Departementschefen

Därest Kungl. Maj:t såsom föreslås skall få befogenhet att vid indelningsreformens genomförande tillsätta lediga kyrkoherde- och komminister-tjänster genom förflyttning av präster, vilkas tjänster indrages, blir det uppenbarligen av största betydelse att bestämma förutsättningarna för att en ledig tjänst skall anses förefinnas och för att viss tjänst skall anses vara indragen. Under den fortlöpande förändring, som pastoratsindelning och församlingsprästerlig organisation varit underkastad, har en praxis utbildats rörande förhållandet mellan indelnings- och organisationsändringar och lagstiftningen om tillsättning av prästerliga tjänster. Med utgångspunkt i denna praxis har prästvalskommittén föreslagit vissa normer för nu ifrågasvarande spörsmåls bedömande vid indelningsreformen.

Enligt kommitténs förslag skall kyrkoherdetjänsten i ett pastorat enligt den nya indelningen anses vara samma tjänst som kyrkoherdetjänsten i ett före indelningsreformen befintligt pastorat, varav antingen en hel församling eller område med minst fyrahundra invånare ingår i det förstnämnda pastoratet. För kontinuitet beträffande komministertjänst skall ej krävas någon viss minsta storlek på den faktor, som konstituerar sambandet. Där tillämpningen av dessa normer kräver ett avgörande vilken av flera med ordinarie innehavare besatta prästtjänster som skall anses vara samma tjänst som viss i den nya organisationen ingående tjänst, skall detta avgörande träffas av Kungl. Maj:t efter vissa av kommittén föreslagna grunder. Ett likartat bedömande kräves därest viss tjänst enligt den gamla organisationen i och för sig kan anses vara samma tjänst som envar av flera tjänster enligt den nya organisationen. Vid avgöranden av dessa slag skall enligt kommittén hänsyn tagas såväl till intresset av att förflyttningar och omstationeringar i möjligaste mån inskränkes som till ifrågasvarande prästers tjänstålder och andra meriter, till deras tjänstetid i innehavande tjänst, till tjänstens särskilda behov liksom slutligen — för undvikande av onödigt stegrade övergångskostnader — till den inbördes löneställningen de skilda tjänsterna emellan.

Det föreslagna sättet att bestämma, huruvida viss tjänst skall anses vara nyinrättad — varvid ofta någon tjänst måste anses indragen — eller utgöra samma tjänst som viss äldre tjänst har i princip godtagits av flertalet remissmyndigheter. Också enligt min mening utgör det i huvudsak en godtagbar lösning av en praktiskt betydelsefull fråga. Jag är även ense med

kommittén om att dessa regler icke behöver eller bör lagfästas. De torde detta förutan komma att tillämpas också vid de enstaka förändringar i pastoratsindelningen, som efter den allmänna indelningsreformens genomförande kan komma att efter hand visa sig erforderliga. Ehuru jag sålunda i stort sett ansluter mig till kommitténs förslag, finner jag mig böra i två hänseenden avvika därifrån.

Såsom kammarkollegiet framhållit kan något behov ej anses finnas att i detta sammanhang fixera visst folkmängdsminimum för annan del av pastorat än hel församling såsom förutsättning för att området skall få utgöra det sammanbindande elementet beträffande kyrkoherdetjänst.

Vidare finner jag i likhet med statskontoret och kammarkollegiet att den stora spännvidden mellan de lägsta och de högsta lönegraderna för kyrkoherdetjänster (Ao 21— Ao 26) gör det nödvändigt att för kyrkoherdetjänsternas del tillämpa en spärregel till förhindrande av att reformen för enstaka präster medför en avsevärd, helt automatisk befordran. Såsom ämbetsverken föreslagit bör denna spärr sättas in vid en lönegradsskillnad av mer än två lönegrader och alltså innebära att samma tjänst ej föreligger om innehavaren skulle få mer än två lönegraders uppflyttning. Vid jämförelsen bör det ena ledet utgöras av nuvarande lönegradsplacering av den enligt gällande organisation befintliga tjänsten och det andra ledet lönegradsställningen för respektive tjänst i den nya organisationen enligt de nya grunderna för lönegradsinplacering. Med hänsyn främst till att spännvidden mellan de högsta och de lägsta komministertjänsterna är väsentligt mindre — för närvarande tre lönegrader, efter genomförande av löne regleringen endast två — anser jag liksom kammarkollegiet, att någon spärregel ej är motiverad i fråga om komministertjänster. Genom den av mig förordade spärregeln beträffande kyrkoherdetjänster tillgodoses delvis de synpunkter, som domkapitlet i Växjö framfört.

Med en spärregel av detta slag följer att därest en kyrkoherde anses böra erhålla en kyrkoherdetjänst, som skall vara inrättad på hans tidigare stationeringsort men vara placerad mer än två lönegrader högre än den gamla tjänsten, skall lagstiftningens regler om tillsättning genom förflyttning iakttagas.

Det av prästvalskommittén föreslagna sättet för bestämmande i vissa fall, vilken av två eller undantagsvis flera präster som skall behållas vid tidigare tjänst, ger formellt mycket fria händer åt Kungl. Maj:t. I vissa remissyttranden har i mer eller mindre nära anslutning till kommittéledamoten Hasslers reservation framförts förslag av innebörd antingen att i bestämda fall någon prövningsrätt alls ej skall tillkomma Kungl. Maj:t eller också att någon viss omständighet — såsom vederbörande prästers tjänst-ålder — normalt skall ha utslagsgivande betydelse.

Vid övervägande av samtliga framkomna förslag rörande sistberörda

fråga har jag icke kunnat finna att hänsynen till församlingarnas prästvals-rätt ger utslag till förmån för något visst förslag. Jag delar helt den mening-en att förflyttningarna och omstationeringarna i samband med reformen ej bör bli flera än som krävs för tillgodoseende av andra tungt vägande intres-sen; på denna punkt kan jag därför ej biträda statskontorets uppfattning. Såsom prästvalskommittén framhållit kan detta intresse i vissa fall till-godoses genom anstånd med omstationering inom ett pastorat till befatt-ningshavarens avgång. Men jag känner stor betänksamhet inför tanken att Kungl. Maj:ts möjligheter att lösa de grannliga förflyttningsfrågorna under beaktande av alla väsentliga omständigheter av personlig eller lokal eller — undantagsvis — ekonomisk art skulle inskränkas i förhållande till vad prästvalskommittén föreslagit. I anledning av att till förmån för Hass-lers förslag anförts att prästerna så snart som möjligt bör få klarhet om vilka som måste flytta och vilka som kan räkna med att få fullfölja sin nu-varande verksamhet, vill jag betona att någon visshet härvidlag i vart fall ej kan stå att få förrän vederbörande indelningsbeslut meddelats och att mellan dessa beslut och förflyttningsbesluten ej torde behöva förflyta någon längre tid.

Under återopande av vad jag nu anført får jag tillstyrka vad prästvals-kommittén i sistberörda frågor föreslagit.

Enligt domkapitlet i Visby bör vid sammanslagning av två pastorat den av de båda kyrkoherdarna som ej blir kyrkoherde i det nya pastoratet vara berättigad att bli förflyttad till komministertjänst i pastoratet om sådan tjänst skall vara inrättad. Detta förslag kan jag ej biträda. En dylik rätt skulle, synes det mig, innebära ett principiellt betänkligt eftergivande av prästernas skyldighet att låta sig förflytta till tjänst å annan ort och kunna medföra onödiga övergångskostnader.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom ecklesiastikdepartementet upprättats förslag till *lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat*¹.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmäl-da ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Göran Göransson

¹ Detta förslag, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

**Av prästvalskommittén i betänkande den 12 februari 1954
framlagt förslag till lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av
prästerliga tjänster i samband med nyindelning av riket i pastorat**

1 §.

För genomförande av en allmän omreglering av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen och i samband därmed må, utan iakttagande av eljest gällande bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster, kyrkoherde- eller komministertjänst tillsättas av Konungen genom förflyttning till tjänsten av ordinarie präst, vars tjänst indrages.

Inom ett år efter omregleringens ikraftträdande må, utan iakttagande av sagda bestämmelser, kyrkoherde- eller komministertjänst jämväl tillsättas med ordinarie präst, som i samband med omregleringen överförs till prästerlig disponibilitetsbefattning.

Ej må dock komminister med stöd av vad sålunda stadgats utnämnas till kyrkoherde.

2 §.

Finner Konungen tjänst böra tillsättas i den ordning som i 1 § stadgas, skall beslut därom meddelas, innan åtgärder för tjänstens tillsättning enligt eljest gällande bestämmelser vidtagits.

3 §.

Skall tjänst tillsättas jämlikt 1 §, skall tillfälle att yttra sig beredas de präster, som komma i fråga till tjänsten, samt kyrkorådet i var och en av församlingarna i pastoratet. Därefter skall domkapitlet till Konungen avge yttrande i ärendet.

4 §.

Vad i 6 § 2 mom. lagen om tillsättning av prästerliga tjänster stadgas skall icke äga tillämpning å kyrkoherde, som innehar tjänst, till vilken han utnämnts jämlikt 1 §.

5 §.

Kyrkoherde, som jämlikt 1 § utnämnts till innehavare av komminister-tjänst och kvarstår i denna tjänst, äger att utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänst inom stift, där han har befodringsrätt, oaktat tjänsten enligt eljest gällande bestämmelser ej må sökas i sådan ordning. Ej må dock präst med stöd härav söka tjänst som är placerad mer än två lönegrader högre än den tjänst, han innehade omedelbart före ikraftträdandet av den i 1 § avsedda omregleringen; ej heller tjänst som avses i 46 § lagen om tillsättning av prästerliga tjänster.

Lag samma vare om kyrkoherde, som i samband med omregleringen överförs till prästerlig disponibilitetsbefattning och kvarstår i denna befattning.

Ansökningsrätt som nu sagts upphör, då tre år förflutit från ikraftträdandet av omregleringen.

6 §.

Har sökande anmält sig jämlikt 5 § till kyrkoherdetjänst, skall tjänsten med iakttagande av vad i 43 § 1 mom. lagen om tillsättning av prästerliga tjänster sägs tillsättas av Konungen, vilken därvid äger att antingen till tjänsten utnämna sådan, behörig sökande eller tillsätta tjänsten i enlighet med vad i 41 § 1, 2 och 6 mom. nämnda lag stadgas.

7 §.

Har kyrkoherdetjänst tillsatts av Konungen med stöd av 1 §, skall denna tillsättning av tjänsten ej medräknas vid tillämpning av den ordning, som för tjänsten bestämts jämlikt sista stycket övergångsbestämmelserna till lagen om tillsättning av prästerliga tjänster.

Har Konungen med stöd av 6 § tillsatt kyrkoherdetjänst, skall tillämpningen av den i första stycket omförmälda ordningen icke därigenom förskjutas.

8 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft å dag som Konungen bestämmer.

Tjänst, som vid lagens ikraftträdande kungjorts till ansökan ledig, må ej tillsättas jämlikt 1 §.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 28 mars 1958.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det till lagrådet den 14 mars 1958 remitterade förslaget till *lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat.*

Föredraganden hemställer, att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Birgitta Ulvhammar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Lagförslag	2
Utdrag av statsrådsprotokollet den 14 mars 1958	3
I. <i>Inledning</i>	3
1957 års lag om prästval	4
Riksdagsbeslutet om reform av pastoratsindelningen	4
II. <i>Tillfällig lagstiftning om tillsättning av tjänst genom förflyttning</i> ..	8
Prästvalskommittén	8
Yttranden	14
Departementschefen	19
III. <i>Vissa tillämpningsfrågor</i>	27
Prästvalskommittén	27
Yttranden	31
Departementschefen	34
<i>Bilaga.</i> Av prästvalskommittén i betänkande den 12 februari 1954 fram- lagt förslag till lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av präster- liga tjänster i samband med nyindelning av riket i pastorat	37
Utdrag av lagrådets protokoll den 28 mars 1958	39
Utdrag av statsrådsprotokollet den 28 mars 1958	40